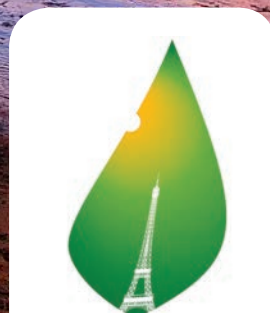

DOKUMENT I POLITIKAVE

COP21-CMP11
PARIS 2015
UN CLIMATE CHANGE CONFERENCE

Rrugëtimi drejt Parisit 2015

“për integrimin e çështjeve të NK në politikat dhe dokumentet strategjike të vendit”

Një sintezë e mësimëve të nxjerra nga tematikat e përzgjedhura për të udhëhequr rekomandimet e politikave kombëtare për integrimin e përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike

Tiranë, Shtator 2015

Rreth REC

Qendra Rajonale e Mjedisit për Evropën Qendrore e Lindore (REC) është një organizatë ndërkombëtare me mision mbështetjen në adresimin e problemeve mjedisore. REC e përmbush misionin e saj duke nxitur bashkëpunimin ndërmjet qeverive, organizatave joqeveritare, bizneseve dhe aktorëve të tjerë mjedisorë, si dhe duke mbështetur shkëmbimin e lirë të informacionit dhe pjesëmarrjen e publikut në vendimmarrjen mjedisore.

REC është krijuar në 1990 nga Shtetet e Bashkuara, Komisioni Evropian dhe Hungaria. Sot REC bazohet ligjërisht në Kartën e nënshkruar nga qeveritë e 30 vendeve dhe Komisioni Evropian.

REC ka një rrjet zyrash në 17 shtete: Shqipëria, Bosnja-Hercegovina, Bullgaria, Kroacia, Republika Çeke, Estonia, Hungaria, Letonia, Lituania, RIJ e Maqedonisë, Mali i Zi, Polonia, Rumania, Serbia, Sllovakia, Sllovenia dhe Turqia. Zyra qendrore ndodhet në Szentendre, Hungari.

REC merr pjesë aktive në proceset globale, rajonale dhe lokale dhe ndihmon në zgjidhje të qëndrueshme e mjedisore brenda dhe përtej rrjetit të tij të zyrave, përmes kalimit të njohurive dhe përvojave në vende dhe rajone të ndryshme.

Rreth INCA

Instituti për Ruajtjen e Natyrës në Shqipëri, INCA është një organizatë jo qeveritare, e ngritur në Qershor të vitit 2000, dhe e regjistruar si e tille nga Gjykata e Tiranës në vitin 2004, me vendimin Nr. 1087. INCA ka zyrën e saj në Tiranë, por vepron në të gjithë territorin e Shqipërisë. INCA ka si qëllim kryesor të japë ndihmesën e saj në fushën e formimit profesional nëpërmjet trajnimeve dhe procesit të pjesëmarrjes, në ruajtjen e mjedisit, në mbrojtjen e vlerave natyrore dhe zhvillimin rajonal, mbrojtjen e florës dhe të faunës, vlerësimin e diversitetit biologjik, menaxhimin e zonave të mbrojtura, rritjen e ndërgjegjësimit të publikut dhe vendimmarrësve politik, dhe të ndërmarrë masa mbrojtëse kur është e mundur dhe e nevojshme për mbrojtjen e llojeve dhe habitateve të tyre kritike.

Detyra e Institutit është gjithashtu të integroje ruajtjen e natyrës dhe biodiversitetit me të gjitha çështjet e tjera ose fusha të shkencës që kanë një ndikim në burimet natyrore në vend. Instituti do të jete pjese e procesit të përmirësimit të legjislacionit dhe të problematikave të tjera të lidhura me ngritjen e kapaciteteve të institucioneve mjedisore Shqiptare, si dhe integrimin Evropian.

INCA është organizata drejtuese e Rrjetit për Mbrojtjen e Natyrës.

Rrjeti për Mbrojtjen e Natyrës është krijuar në kuadër të projektit SENiOR-A (Mbështetje për Organizatat Mjedisore të Shoqërisë Civile në Shqipëri) me financim të Qeverisë Suedeze dhe asistencë të REC-Albania. Ai përbëhet nga 7 organizata të cilat kanë një shpërndarje në të gjithë Shqipërinë, INCA (Tiranë), Iliria (Tiranë), Adriatik (Vlorë), Green & Clean (Korçë), Mbrojtja e Mjedisit (Kukës), Miqësia (Ulëz), FLSH (Shkodër) dhe Çajupi (Gjirokastër). Organizatat veprojnë në fushën e mbrojtjes së natyrës dhe kanë eksperiencë të mëparshme me zonat e mbrojtura.

Publikuar nga:

Qendra Rajonale e Mjedisit (REC) - Shqipëri
Rr. Ismail Qemali, Nr. 27, Tiranë • Tel/faks: 04 2 23 29 28 •
Internet: <http://albania.rec.org> • E-mail: rec.albania@rec.org

Copyright © Qendra Rajonale e Mjedisit (REC), Shqipëri, 2015

Të gjitha të drejtat për publikimin, shumëfishimin, kopjimin, përdorimin e informacioneve të plota apo të pjeshme janë të rezervuara nga Qendra Rajonale e Mjedisit (REC), Shqipëri. Opinionet dhe pikëpamjet e shprehura në këtë botim jo domosdoshmërisht paraqesin pikëpamjet e Qendrës Rajonale të Mjedisit (REC), Shqipëri apo Qeverisë Suedeze.

Hartimi i këtij dokumenti është udhëhequr nga:

Ass. Prof. Mihallaq Qirjo
MsC. Eduart Cani
MsC. Rezart Kapedani
Qendra Rajonale e Mjedisit (REC), Shqipëri

“Dokumenti i Politikave – “Rrugëtimi drejt Parisit – për integrimin e çështjeve të NK në politikat dhe dokumentet strategjike të vendit” është hartuar nga një ekip ekspertësh të përbërë nga:

Dr. Emirjeta Adhami - eksperte për ujërat,
Nihat Dragoti - ekspert i ruajtjes së natyrës,
Abdulla Diku - ekspert për bujqësinë dhe menaxhimin e tokës,
Laureta Dibra - eksperte për cilësinë e ajrit, menaxhimin e kimikateve dhe ndryshimet klimatike,
Ilirjan Qirjazi – ekspert komunikimi

Kopje të këtij botimi mund t`i gjeni pranë:

Qendrës Rajonale të Mjedisit (REC), Shqipëri
Rr. Ismail Qemali, Nr. 27, Tiranë, Shqipëri

Akronimet

REC	Qendra Rajonale e Mjedisit
INCA	Instituti për Ruajtjen e Natyrës në Shqipëri
IPCC/PNNK	Paneli Ndërkombëtar i Ndryshimeve Klimatike
MBZHRAU	Ministria e Bujqësisë, Zhvillimit Rural dhe Administrimit të Ujërave
MAP	Plani i Veprimit për Mesdheun
MZhetTS	Ministria e Zhvillimit Ekonomik, Turizmit, Tregtisë dhe Sipërmarrjes
MIE	Ministria e Integritimit Evropian
MM	Ministria e Mjedisit
MAS	Ministria e Arsimit dhe Sporteve
MF	Ministria e Financës
MMSR	Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë
MTI	Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës
MSH	Ministria e Shëndetësisë
NAPA	Plani Kombëtar i Veprimit për Adaptimin
NGO	Organizata Jo-qeveritare
OMSHC	Organizata Mjedisore të Shoqërisë Civile
SKZhi	Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim
OCED	Organizata për Zhvillimin dhe Bashkëpunimin Ekonomik
OZhm	Objektivat e Zhvillimit të Mijëvjeçarit
ZM	Zonë e Mbrojtur
KDK	Komunikimi i Dytë Kombëtar
TNC	Komunikimi i Tretë Kombëtar
UNDP	Programi i Kombeve të Bashkuara për Zhvillim
UNEP	Programi i Kombeve të Bashkuara për Mjedisin
UNFCCC	Konventa Kuadër e Kombeve të Bashkuara për Ndryshimet Klimatike
OBSH	Organizata Botërore e Shëndetësisë

Tabela e Përmbajtjes

AKRONIMET.....	4
Parathënie.....	6
Përmbledhje ekzekutive.....	7
1. HYRJE.....	9
1.1. Konteksti.....	10
1.2. Vizioni i dokumentit të politikave.....	11
1.3. Objektivi kryesor i dokumentit të politikave.....	11
2. Integrimi i çështjeve të ndryshimeve klimatike.....	11
2.1. Hyrje për integrimin e çështjeve të ndryshimeve klimatike.....	11
2.2. Praktika e mirë.....	12
3. Metodologjia e studimit.....	13
4. Kufizimet e studimit.....	14
Kapitulli II – Përmbledhje e kuadrit legjislativ	
5.1. Konventat Ndërkombëtare.....	15
5.1.1. Ligjet që lidhen me menaxhimin dhe përdorimin e ujërave.....	15
5.1.2. Kuadri ligjor për token.....	16
5.1.3. Kuadri ligjor për pyjet.....	16
5.1.4. Kuadri ligjor për ajrin.....	16
5.2. Kuadri institucional.....	20
Kapitulli 3 - Ndikimet e ndryshimeve të klimës	
6.1. Skenarët e ndryshimeve të klimës-parashikimet për temperaturën, reshjet, rrjedhën ujore dhe nivelin e detit.....	22
6.2. Ndikimet e ndryshimeve të klimës në menaxhimin e tokës dhe pyjeve.....	24
6.3. Ndikimet e ndryshimeve të klimës në menaxhimin e burimeve ujore.....	25
6.4. Ndikimet e ndryshimeve të klimës në cilësinë e ajrit dhe emetimin e gazeve serrë.....	27
7. Politikat që rekomandohen.....	28
7.1. Strategjitë e politikave.....	28
Referencat dhe literatura.....	33

Parathënie

Ndikimet e ndryshimeve klimatike (NK) paraqesin sfida të rëndësishme para qeverisë së Shqipërisë.

Temperatura, reshjet, rritja e nivelit të detit dhe ngjarjet ekstreme janë ndryshime të cilat do të ndikojnë në të gjitha aspektet e ekonomisë, aktivitetet e përditshme të komuniteteve lokale dhe vlerat e biodiversitetit për të cilat ato janë të mirënjohura. Tashmë jemi të vetëdijshëm që ne po i shikojmë dhe ndiejmë ndikimet e NK dhe do të përballemi gjithnjë e më shumë me sfidat ndaj tyre në dekadat e ardhshme. Për pasojë, marrja në konsideratë e ndikimeve të tyre, integrimi i çështjeve të NK në kuadrin ligjor dhe hartimi i planeve të masave zbutëse/përshtatëse ndaj tyre është jetësore dhe kjo duhet të realizohet përmes një qasjeje të integruar, koordinuar dhe ndërlidhur.

Shqipëria ka filluar hapat në këtë drejtim me identifikimin e Strategjive të Politikave që iniciojnë integrimin e konsideratave ndaj ndryshimeve klimatike në planifikimin e zhvillimit kombëtar. Strategjitë e Politikave janë bazuar në konsultimin me institucionet qendrore dhe lokale, shoqatat mjedisore të Shoqërisë civile, praktikatat e mira botërore, rezultatet e projekteve të zbatuara nga qeveria shqiptare për integrimin e çështjeve të NK dhe zbatimin e masave zbutëse dhe/ose përshtatëse dhe me rezultatet e rëndësishme të punës së kryer për projektin “Rrugëtimi drejt Parisit 2015 - për integrimin e çështjeve të ndryshimeve të klimës në politikën dhe dokumentet strategjike të vendit”, një nismë e zbatuar me sukses në Shqipëri me mbështetjen e Qendrës Rajonale të mjedisit (REC) dhe me mbështetjen e programit SENIOR-A, Programi për Mbështetjen e Organizatave Mjedisore të Shoqërisë Civile në Shqipëri.

Integrimi dhe zbatimi i këtyre strategjive është kritik për të nxitur mjedisin e përshtatshëm të nevojshëm për t’u përballur me sfidat e ndryshimeve të klimës duke përfshirë sa më shumë aktorë në procesin e hartimit të strategjive dhe kuadrin ligjor të ndryshimeve të klimës, duke mbështetur vazhdimësinë e procesit për të siguruar masa zbutëse/përshtatëse proaktive të rreziqeve nga ndryshimet klimatike në Shqipëri. Si një prioritet i menjëhershëm, këto strategji politike duhet të merren në konsideratë gjatë hartimit të Strategjisë Kombëtare për Ndryshimet Klimatike, përfshirë dhe Strategjinë Ndërsektoriale të Mjedisit. Midis këtyre prioritetëve të menjëhershëm, rekomandohet që ne të zbatojmë një politikë të përbashkët, të mirë koordinuar dhe monitoruar nga afër duke integruar përpjekjet për të na ndihmuar të adresojmë sfidat kritike të përshtatjes që paraqesin NK para Shqipërisë.

Përmbledhje ekzekutive

Rreziku i ndryshimeve të klimës nuk ka qenë kurrë një çështje kaq urgjente. Njëkohësisht dhe rruga e ecjes përpara nuk ka qenë kurrë kaq e qartë. Dhe kjo rrugë tashmë fillon me një marrëveshje globale për të kufizuar gazet serrë e cila do të arrihet në Paris. Ky vit ka qenë viti ku liderët botëror do të vijnë së bashku dhe do të vendosin për të ardhmen e planetit tonë duke ndërmarrë një hap të madh në Konferencën e Palëve të Kombeve të Bashkuara të Konventës Kuadër për Ndryshimet Klimatike, hap që do të jetë një marrëveshje globale për kufizimin e çlirimit të gazeve me efekt serre (GES). Për këtë hap të gjithë njerëzit janë përfshirë për t’u siguruar që kjo do të ndodhë. Rrugëtimi drejt Parisit është një fushatë, ku janë bashkuar të gjithë qytetarët, korporatat dhe organizatat në çdo kontinent për të kërkuar me forcë arrijtjen e marrëveshjes që do të zvogëlojë dramatikisht emisionet dhe do të nxitë planetin të përdorë gjerësisht energjinë e pastër.

Studimi synon të paraqesë politikën kombëtare për integrimin e çështjeve të NK në kuadrin ligjor të zhvillimit ekonomik, zhvillimit hapësor, të ruajtjes dhe mbrojtjes së mjedisit dhe burimeve natyrore duke nxitur pjesëmarrjen e organizatave mjedisore të shoqërisë civile (OMSHC) si aktorë të rëndësishëm në procesin e identifikimit të ndikimeve të NK, të hartimit dhe zbatimit të planeve strategjike dhe zhvillimore të vendit, si dhe në procesin e monitorimit të zbatimit të planeve për zbutjen dhe/ose përshtatjen ndaj ndikimeve të NK.

Përfituesit direkt të këtij studimi janë komuniteti i studiuesve të çështjeve të NK, organizatat e shoqërisë civile e në veçanti ato mjedisore, vendimmarrësit lokalë, institucionet shtetërore përgjegjëse direkt për integrimin e çështjeve të NK në bashkëpunimin ndërsektoriale, sektori privat dhe media.

Ndikimet e NK kryesore të identifikuar nga studimi janë:

- Pakësimi i sipërfaqes dhe volumit të pyjeve më shumë nga sa është rritja natyrore e tyre, që shërbejnë si kontribut direkt në rritjen e përqendrimit të Karbonit në atmosferë e për rrjedhojë japin kontribut në rritjen e temperaturave globale të tokës ku jetojmë.
- Thatësira (shkaktuar prej temperaturave të larta dhe mungesës së reshjeve) jo vetëm që ul rendimentin e prodhimeve bujqësore, por mund të jetë një faktor i cili çon deri në tharjen e plotë të tyre, uljen e niveleve të ujërave sipërfaqësore, rritjen e kripshmërisë së tokave bregdetare si dhe rrezikon shumë burime natyrore.
- Valët e të nxehtë (disa ditë të vazhdueshme me temperaturë të lartë), gjithashtu arrijnë të dëmtojnë seriozisht prodhimet bujqësore. Temperaturat e larta ndikojnë në shëndetin e njerëzve, rritjen e kërkesës për freskim, rritjen e nevojës për burime ujore, rritjen e rrezikshmërisë së ajrit të ndotur.
- Përmbytjet, ashtu si dhe më parë, mund të dyfishojnë koston e prodhimit, së paku nëse ato ndodhin në periudhën e mbjelljes. Nga përmbytjet rrezikohen burimet ujore të ndoten ose shkatërrohen, jeta e njerëzve është në rrezik, si dhe pakësohen mundësitë për të siguruar burime të furnizimeve me ushqime dhe ujë të pijshëm.
- Rritja e nivelit të detit. Rritja e nivelit të detit është një tjetër faktor që do të ndikojë negativisht në prodhimin bujqësor dhe blegtorinë e zonave bregdetare. Rritje të nivelit të detit në këto zona do të thotë që deti të jetë më afër tokave, qendrave të banuara dhe bizneseve në zonë. Nëse toka bujqësore përmbytet nga uji i kripur, do të duhen së paku 3-5 vite që toka të jetë e gatshme për t’u ri-kultivuar për bujqësi. Gjithashtu, rritja e nivelit të detit do të thotë më shumë erozion në zonën e bregdetit, për pasojë një rrezik më i madh për të gjithë zonën në afërsi të bregut të detit. Përveçse do dëmtojnë e ndotin tokën bujqësore, uji i kripur mund të prishë sistemin e ujitjes e atë të kullimit, si dhe të dëmtoje sistemin e furnizimit me ujë të pijshëm për popullsinë.
- Rritje e frekuencës së ngjarjeve ekstreme. Një nga mënyrat se si ndryshimet e klimës shfaqen është luhatja e menjëhershme e temperaturave, sasisë dhe intensitetit të reshjeve, shfaqja e dukurive të rralla atmosferike jashtë sezonit normal të tyre etj. Kjo luhatje, mund të shkaktojë çrregullime në zhvillimin e bimëve, deri në vyshkjen apo

tharjen e plotë të tyre, në ndryshimet e cilësisë ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore, në shtimin e erozionit si në zonat e brendshme të tokës, ashtu dhe në zonat bregdetare, rritjen e frekuencave për përmytje duke mos l dhënë mundësi popullsisë të marrë masat e nevojshme, etj.

- Rritje të sëmundjeve dhe dëmtuesve. Është e pritshme që për shkak të ndryshimit të klimës të ketë edhe shtim të sëmundjeve tek popullsia dhe e dëmtuesve në bujqësi. Për shkak të lagështirës së tepërt në tokë favorizohen disa sëmundje kërpudhore, që dëmtojnë prodhimet, ndërkohë që thatësira në verë sjell një numër më të madh insektesh e dëmtuesish të ndryshëm, duke ndikuar në prishje të cilësisë së prodhimit, deri në dëmtim të plotë të tij. Rritja e temperaturave favorizon rritjen e insekteve që shërbejnë si vektor për transmetimin e sëmundjeve tek njerëzit. Gjithashtu dhe përmytjet rritin mundësinë e shfaqjes së sëmundjeve të ndryshme për shkak të ndotjes së ujërave dhe krijimit të pellgjeve që krijojnë kushtet e shfaqjes së vatrave të sëmundjeve.

- Ndryshime në sezonin e vegjetacionit të bimëve. Për shkak të rritjes së përgjithshme të temperaturave, është e pritshme që edhe periudha e vegjetacionit të bimëve të zhvendoset në kohë. Kështu, duke qenë se rritet temperatura, kjo do të thotë që të njëjtën kulturë mund ta mbjellim disa ditë më herët nga sa e kemi mbjellë atë disa vite më parë.

Politikat kryesore të propozuara nga OMSHC janë:

- Hartimi i strategjisë kombëtare për ndryshimet klimatike dhe përfshirja në mënyrë integrale e masave zbutëse dhe përshtatëse ndaj ndryshimeve klimatike në Strategjinë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim (SKZHI).

- Përfshirja e prioriteteve dhe politikave strategjike specifike që kanë për qëllim të mbështesin zbutjen dhe përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike në Strategjinë Ndërsektoriale të Mjedisit (pjesë integrale e SKZHI-së). Strategjia e Ndërsektoriale e Mjedisit duhet të zbatohet politika thelbësore për veprimet ndaj ndryshimeve klimatike, siç parashikohet në SKZHI.

- Garantimi që Strategjia Ndërsektoriale e Mjedisit të përfshijë masa specifike për zbutjen/përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike dhe prioritete për miratimin dhe përfshirjen e tyre në strategjitë e sektorëve të tjerë.

- Garantimi i krijimit të Fondit për Mjedisin si mjet kryesor për arritjen e përfshirjes së masave zbutëse/përshtatëse ndaj ndikimeve të NK në buxhetin e parashikuar nga qeveria për mjedisin dhe sektorëve ekonomikë që ndihmojnë në ruajtjen dhe mbrojtjen e mjedisit.

- Garantimi i mjeteve kryesore për arritjen e targeteve të reduktimit të GES dhe për zbatimin e masave zbutëse/përshtatëse nëpërmjet indikatorëve të qëndrueshëm që duhet të aplikohen në planet e zhvillimit mjedisor dhe sektorial.

- Përcaktimi i indikatorëve nxitës për futjen e mjeteve miqësore me mjedisin të transportit publik dhe privat duke ofruar kushte lehtësuese për blerjen dhe përdorimin e tyre nga komuniteti si dhe nxitjen e nismave promjedisore për të reduktuar emetimet e GES dhe rritur cilësinë e ajrit.

- Krijimi i një grupi teknik pune për ndryshimet klimatike, në mbështetje të Grupit të Punës për Mjedisin.

- Hartimi dhe zbatimi i strategjive dhe planeve të masave zbutëse/përshtatëse ndaj ndryshimeve të klimës në sektorin e menaxhimit të pyjeve si burimin kryesor të uljes të emetimeve të gazeve serrë.

- Hartimi dhe zbatimi i strategjive dhe planeve për menaxhimin e integruar të burimeve ujore si pasuri kombëtare dhe si elementi që rrezikon nga ndikimet dhe pasojat e ndryshimeve të klimës.

- Vazhdimi i marrëdhënieve të ngushta të punës me vendet fqinje dhe organizatat rajonale për të shtuar përvojat në zhvillimin e sistemeve të menaxhimit të integruar me qëllim trajtimin e sfidave të përbashkëta të përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike.

1.Hyrje

Ndryshimet klimatike njihen si sfida më e madhe me të cilën do të përballlet njerëzimi në shekullin e 21të (UNDP 2008). Kjo pjesërisht për shkak të karakterit të ndërlidhur të sistemeve shoqërore, mjedisore dhe ekonomike, ku ndryshimet e klimës do të kenë pasoja shumë të mëdha në të gjithë botën. Tashmë jemi të vetëdijshëm se angazhimet ndërkom-bëtare për të ulur ndjeshëm emetimet e gazeve me efekt serrë (GES) nuk janë të mjaftueshme për të shmangur shumë nga ndikimet e ndryshimeve klimatike, megjithë përpjekjet e vazhdueshme që janë bërë dekadën e fundit për të zhvil-luar një marrëveshje të re për klimën midis vendeve të zhvilluara. Gjithashtu është mëse e qartë se nëse komuniteti global vazhdon të emetojë GES në të njëjtin nivel siç ka ndodhur në vitet e fundit, klima e botës parashikohet të shohë rritje temperature me 4 deri në 6 gradë Celsius deri në vitin 2100 (Peters et al. 2012). Prandaj përballja me ndryshimet e klimës është e paevitueshme.

Të zbutësh apo përshtatësh ndaj ndryshimeve të klimës është proces që sistemet natyrore ose njerëzore i përgjigjen stimujve konkretë apo të pritshëm ose efekteve të tyre, duke zbutur dëmin ose shfrytëzuar mundësitë fitimprurëse. Kërkohe në mënyrë të vazhdueshme që të merren në konsideratë masat zbutëse apo përshtatja ndaj ndikimeve të ndryshimeve klimatike pasi sistemet natyrore ndryshojnë si përgjigje ndaj ndryshimeve në klimën globale. Edhe nëse merren masa të rëndësishme për të reduktuar emetimet e GES-ve, komuniteti global është i angazhuar të arrijë ato nivele të ndryshimit që do të kërkojnë përshtatje dhe reagime. Për rrjedhojë, vendimmarrja shoqërore, ekonomike dhe mjedisore duhet të njohë ndryshimet e parashikuara të klimës dhe mënyrën sesi do të reagojnë sistemet shoqërore dhe mjedisore. Këto konsiderata mund të shërbejnë si informacion për vendimet e ardhshme për planifikimin dhe, që kanë për qëllim të garantojnë zhvillim të qëndrueshëm pavarësisht klimës në ndryshim.

Ndikimet e ndryshimeve klimatike do të jenë të mëdha; megjithatë, karakteri i ndryshimit do të variojë në varësi të kushteve gjeografike, shoqërore dhe ekologjike, që janë të pranishme në zonat e zgjedhura.

Duke marrë parasysh këtë sfidë globale vendet në mbarë botën janë të angazhuara për të hartuar një marrëveshje të re për klimën si vazhdim i asaj të Kiotos, ku të ndërmerren angazhime konkrete nga të gjithë nënshkruesit e kësaj mar-rëveshjeje për të ruajtur nivelet e emetimeve të gazeve në atmosferë të njëjta ose më të ulëta se të viteve '90. Kjo do të përkthehet nga qeveritë e vendeve përkatëse si angazhim kombëtar për të ulur emetimet në vendet e tyre në shkallë të gjerë duke përmirësuar fillimisht kuadrin ligjor e më pas teknologjitë dhe praktikat e mira të punës për të siguruar arritjen e kontributit kombëtar të pikësnyuar që do të deklarohet nga përfaqësuesit e lartë të qeverive në Konferencën e Parisit në nëntor – dhjetor të 2015.

Nga Konferenca e Parisit pritet të:

1. Pasqyrohen veprimet në shkallë kombëtare ndaj zbutjes/përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike;
2. Tregohet angazhimi në nivelet e larta qeveritare për të përmbushur detyrimet e Protokollit të Parisit;
3. Nxiten dhe zhvillohen nismat politike për zbatimin e rekomandimeve të Protokollit të Parisit;
4. Zhvillohet partneriteti publik me bizneset private për plotësimin e detyrimeve të INDC;
5. Të nxiten dhe mbështeten investimet private dhe skemat e financimit të klimës së gjelbër;
6. Lancohen teknologjitë e reja dhe ato ekzistuese për përshtatjen dhe zbutjen ndaj ndryshimeve të klimës të qyteteve, vendeve si dhe industrive;
7. Shkëmbehen praktikat më të mira, projektet, financimet dhe njohuritë mbi ndryshimet klimatike.

Ky dokument politikash mbështet rekomandimet e dhëna nga organizatat mjedisore të shoqërisë civile në kuadër të zbatimit të projektit “Rrugëtimi drejt Parisit 2015 - për integrimin e çështjeve të ndryshimeve të klimës në politikat dhe dokumentet strategjike të vendit”, në mënyrë që Shqipëria të mbajë një qëndrim proaktiv dhe bashkëpunues në përg-jigje ndaj ndikimeve të ndryshimeve klimatike. Qëllimi i projektit është krijimi i urave të bashkëpunimit midis shoqërisë civile dhe qeverisjes qendrore dhe lokale për të kuptuar çështjet e ndryshimeve të klimës, si dhe për të krijuar

një qasje të gjerë profesionale për të përgatitur vendin për angazhimin proaktiv dhe gjithëpërfshirës në Ndryshimet e Klimës dhe Konferencën për Klimën në Paris. Objektivi specifik (i) Ndërgjegjësimi dhe informimi i shoqërisë civile për çështjet e ndryshimeve klimatike dhe identifikimi i kapaciteteve kombëtare dhe (ii) përfshirja e shoqërisë civile në politikat kombëtare për ndryshimet e klimës sipas sektorëve të ekonomisë duke dhënë kontributin e saj në përcaktimin e prioriteteve strategjike për plotësimin e angazhimeve të Shqipërisë ndaj KKBK.

Për arritjen e rekomandimeve në përcaktimin e prioriteteve strategjike për plotësimin e angazhimeve të Shqipërisë ndaj KKBK u ndoqën dy drejtime kryesore të lidhura me tematikat kryesore të zhvillimit të ekonomisë shqiptare dhe me synimet kombëtare për të siguruar mbështetjen e shoqërisë civile në angazhimet kombëtare dhe në zbatimin më tej të këtyre pikësnyimeve.

Drejtimi i parë është përfshirja e gjerë e shoqatave mjedisore të shoqërisë civile me synimin e ndërgjegjësimi të tyre fillimisht në identifikimin e rrezeve që vijnë nga ndryshimet klimatike në fushat kryesore të ekonomisë (i) përdorimi i tokës; (ii) menaxhimi i ujërave dhe (iii) cilësia e ajrit dhe gazet serrë që janë të lidhura ngushtë me industrinë dhe emetimet prej tyre.

Drejtimi i dytë është identifikimi i rrezeve dhe analiza e prioriteteve të masave për zbutjen/përshtatjen ndaj ndryshimeve të klimës do të pasqyrohen në tre raporte të fushave të përzgjedhura prioritare duke nxjerrë dhe konkluzione konkrete mbi veprimet, aksionet dhe masat e propozuara për çdo fushë. Mbi bazën e konkluzioneve dhe masave të propozuara do të hartohet një dokument politik i cili do të ofrojë strategji politike, të cilat integrojnë konsideratat për ndryshimet klimatike në kuadrin kombëtar të politikave dhe planifikimit.

1.1.Konteksti

Shumë individë, komunitete dhe kombe kanë reaguar ndaj ndryshimeve të klimës për dekada me radhë; megjithatë, shkalla dhe përmasat e ndryshimeve që parashikohen të ndodhin si rezultat i ndryshimeve klimatike të shkaktuara nga njeriu kanë gjasa të na vënë përpara sfidash shumë të mëdha. Këto sfida do të jenë veçanërisht akute në zonat bregdetare, zonat që varen nga burimet sensitive të klimës (si p.sh. komunitetet bujqësore) dhe zonat urbane me dendësi të lartë popullore.

Shumë shtete kanë nisur të përgatiten për ndikimet e ndryshimeve klimatike, shpesh të mbështetur në direktivat ndërkombëtare (IPCC/PNNK), të qeverisjes rajonale (për shembull Bashkimi Evropian) ose kombëtare. Po ashtu, shtetet në të gjithë botën ndodhen në faza të ndryshme të përgatitjeve për të reaguar ndaj ndikimeve të klimës. Megjithëse disa prej tyre kanë hartuar strategji për përshtatje dhe i kanë integruar ndryshimet klimatike në proceset e qeverisjes kombëtare, të tjerët ende janë në veprimet përgatitore.

Megjithatë, ekzistojnë pengesa të mëdha për integrimin e çështjeve të ndryshimeve klimatike, duke përfshirë mungesën e kapaciteteve institucionale dhe individuale për të vlerësuar ndikimet e tyre dhe për ta përdorur më pas këtë informacion teknik për ndërgjegjësimin dhe mobilizimin e zgjidhjeve programatike për një zhvillim të qëndrueshëm. Në mungesë të kapaciteteve për të vrojtuar dhe projektuar ndryshimet në zonat e ndjeshme dhe më gjerë, për të identifikuar nevojat për zbutje/përshtatje dhe për të hartuar programe dhe projekte që trajtojnë në mënyrë specifike ndikimet e ndryshimeve klimatike, ndikimet e këtyre ndryshimeve kanë gjasa të jenë shumë të mëdha. Rrjedhimisht, ekziston nevoja urgjente për të ngritur kapacitetet dhe për të krijuar themelet për një reagim proaktiv në planifikimin e përbaljes ndaj klimës. Kjo vlen për qeverisjen qendrore, administratën vendore, komunitetet dhe sektorin e OJQ-ve.

Njohuritë rreth çështjeve mjedisore në nivel qendror dhe vendor kufizohen në problemet imediate të mjedisit lokal dhe përvoja dhe njohuritë për çështjet e ndryshimeve klimatike dhe ndikimit të tyre lokal janë të kufizuara. Reforma e re territoriale ofron një mundësi për të ngritur kapacitetet vendore dhe rajonale në mënyrë që kërcënimet e krijuara nga ndryshimet klimatike të minimizohen dhe të menaxhohen përmes politikave dhe masave të posaçme reaguese.

Përfaqësuesit e qeverisjes qendrore dhe vendore, donatorët, OJQ-të dhe institutet kërkimore kanë shfaqur interes dhe angazhim në trajtimin e çështjeve të përshtatjes në Shqipëri. Kjo vërtetohet pjesërisht nga Komunikimi i Parë (KPK), i Dytë (KDK) dhe i Tretë (KTK) Kombëtar (që po hartohet së fundmi) për Konventën Kuadër të Kombeve të Bashkuara për Ndryshimet Klimatike (KKBK). Megjithatë, ende nuk është krijuar një kuadër kombëtar për veprime afatshkurtra, afatmesme dhe afatgjata për zbutjen/përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike dhe kjo gjë pengon zbatimin e tyre në kohë dhe hapësirë.

Qëllimi i këtij dokumenti të politikave është të sigurojë angazhimin e shoqërisë civile në procesin e vendimmarrjes ndaj ndryshimeve klimatike. Kjo është arritur duke u bazuar në rezultatet e projektit dhe në konsultimet me aktorët e qeverisë, për të paraqitur strategji politikash që integrojnë përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike në kuadrin kombëtar të politikave dhe planifikimit.

1.2.Vizioni i dokumentit të politikave

Ndikimet e ndryshimeve klimatike, të shoqëruara me humbje në biodiversitet dhe ndikime në jetesën e komunitetit lokal, paraqesin sfida të mëdha për Shqipërinë. Për rrjedhojë, vizioni i këtij dokumenti politikash është krijimi i një mekanizmi me anë të të cilit të sigurohet përfshirja e shoqërisë civile në procesin e përmirësimit, hartimit dhe zbatimit të strategjive që zbusin, përbalhin dhe shfrytëzojnë pasojat e ndryshimeve klimatike.

1.3.Objektivi kryesor i dokumentit të politikave

Progresi drejt realizimit të vizionit do të arrihet përmes përmbushjes së objektivit për të: ofruar strategji politike, të cilat integrojnë rekomandimet për ndryshimet klimatike në kuadrin kombëtar të politikave dhe planifikimit. Integrimi i rekomandimeve për çështjet e ndryshimeve klimatike në kuadrin kombëtar të planifikimit dhe politikave do të ofrojë mjedisin e duhur për të mbështetur proceset koordinuese dhe bashkëpunuese në shkallë të ndryshme, nga niveli kombëtar në nivel vendor. Rekomandimet e nxjerra nga zbatimi i projektit, i cili fokusohet në identifikimin dhe integrimin e rekomandimeve ndaj ndryshimeve klimatike në programimin për zhvillimin socio-ekonomik dhe mjedisor të vendit, shërbejnë për të hartuar këto strategji të politikave.

2.Integrimi i çështjeve të ndryshimeve klimatike

Në këtë pjesë të dokumentit jepet një pamje e përgjithshme e praktikës së mirë për integrimin e çështjeve të ndryshimeve klimatike në planifikimin kombëtar të zhvillimit. Në fillim jepet një prezantim i shkurtër i koncepteve dhe bazës teorike që mbështesin integrimin, i ndjekur nga një përmbledhje e rekomandimeve nga praktikatat e mira për marrjen e iniciativave për integrim. Rishikimi i praktikës së mirë shërben si informacion për pikënisjet për të integruar çështjet e ndryshimeve klimatike në politikat dhe planifikimin e zhvillimit në Shqipëri.

2.1.Hyrje për integrimin e çështjeve të ndryshimeve klimatike

Ata që janë të përfshirë në çështjet e ndryshimeve klimatike po e pranojnë gjithnjë e më shumë se përbalja me to në kohë afatgjatë duhet të mbështetet nga një qasje politikash e integruar dhe gjithëpërfshirëse ose që ajo të integrohet në planifikimin kombëtar të zhvillimit. Ky proces integrimi ka qenë në qendër të debatit dhe kërkimeve ndërkombëtare, dhe për të mbështetur zbatimin e tij në kohë dhe në hapësirë, janë përdorur një sërë burimesh informative dhe të dobishme (p.sh. CARE, 2010; OECD, 2009; UNDP-UNEP, 2011, USAID, 2009).

Për procesin e integrit të çështjeve të ndryshimeve klimatike janë dhënë përkufizime të ndryshme, si: “...Procesi i vazhdueshëm i përfshirjes së konsideratave për përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike në procesin e politikë-bërjes, planifikimit të buxhetit, zbatimit dhe monitorimit në nivel kombëtar, sektorial dhe rajonal. Është një përpjekje shumëvjeçare që përfshin shumë aktorë, e bazuar në kontributin që ka përshtatja ndaj ndryshimeve klimatike në mirëqenien e njeriut, rritjen ekonomike pro të varfërve dhe arritjen e OZHM-ve. Ai nënkupton bashkëpunimin me një sërë aktorësh qeveritarë dhe joqeveritarë dhe me aktorë të tjerë në fushën e zhvillimit...”

Sipas përkufizimit të Bashkimit Evropian, “integrim i politikave për klimën” do të thotë:

“...edhe aktorët, detyrat e të cilëve nuk lidhen direkt me zbutjen ose përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike, punojnë për arritjen e këtyre objektivave. Për shembull, paketa e BE-së për klimën dhe energjinë ka vendosur objektiva për reduktimin e emetimeve për sektorë të ndryshëm. Megjithatë, realizimi i objektivave specifike për sektorin shpesh kërkon marrjen e masave edhe në sektorë të tjerë ...”

Natyrë gjithëpërfshirëse e ndikimeve të ndryshimeve klimatike në sektorët e ekonomisë, kufijtë gjeografikë dhe administrativë dhe afatet kohore kërkojnë që politikën ose strategjinë për në këtë drejtim, përpjekjet për të formuluar politika kombëtare ose strategji për ndryshimet klimatike do të duhet të mbështeten nga një qasje politikash gjithëpërfshirëse dhe e integruar.

2.2. Praktika e mirë

Gjatë integrit të çështjeve të ndryshimeve klimatike në politikën dhe strategjinë kombëtare gjithëpërfshirëse mund të ndiqen një sërë parimesh të praktikës së mirë, përfshirë ndjekjen e një qasjeje përfshirëse, të paanshme dhe të nxitur nga aktorët (në vijim sipas USAID 2009):

- **Angazhimi i aktorëve dhe konsultimi me ta për masat e propozuara të politikave:** Përdorni projekte pilot për të testuar sesi një grup masash politike mund të prodhojë përfitime shoqërore; më pas përdorini rezultatet e këtyre projekteve pilot për të informuar publikun e gjerë, gjë që do të jetë thelbësore për të garantuar që masat për zbutje/përshtatje të miratohen dhe të zbatohen më gjerësisht.
- **Përqendrimi në rezultatet e dëshiruara shoqërore:** Shtrijeni debatin nga një temë që fokusohet tek të drejtat e përdorimit të tokës dhe problemet e vogla që fokusohen në veprimet individuale për të reaguar ndaj rreziqeve të izoluara, në një temë që fokusohet në kërkimin e përbashkët të rezultateve të dëshiruara shoqërore, për shembull, ekosistemet bregdetare të shëndetshme që mbështesin jetesën e komunitetit.
- **Rritja e besimit përmes trajtimit të vazhdueshëm të problemeve:** Krijoni besim duke trajtuar në fillim një problem të thjeshtë; kjo gjë krijon bazat për të trajtuar më pas probleme që janë më të diskutueshme ose më të paqarta.
- **Pranimi i bazës kërkimore-shkencore të nxitur nga aktorët:** Kryeni kërkime shkencore të orientuara (vlerësim të vulnerabilitetit) që i pranojnë shqetësimet e aktorëve si të vërteta dhe testojnë hipotezat e tyre për burimin e problemeve dhe zgjidhjet e tyre.
- **Identifikimi përfshirës i problemeve dhe masave:** Nxiti vëmendjen në interesat dhe kërcënimet e përbashkëta dhe jo në masa të veçanta që mund të krijojnë një ngurtësim të pozitave.
- **Përfshirja e barazisë dhe paanshmërisë:** Nxiti përfshirjen e gjerë të aktorëve duke u fokusuar në interesat dhe kërcënimet e përbashkëta dhe jo në masa të veçanta që mund të krijojnë një ndarje në pozita dhe abuzim shoqëror.
- Këto parime duhet të ndiqen në çdo përpjekje për integrim dhe qëndrojnë në themel të shumë udhëzuesve dhe manualëve që janë të disponueshëm aktualisht në literaturën ndërkombëtare (p.sh. CARE, 2010; OECD, 2009; UNDP-UNEP, 2011, USAID, 2009) (referohuni në shtojcën 1 për burime të mëtejshme të integrit).

¹ http://ec.europa.eu/clima/policies/brief/mainstreaming/index_en.htm

3. Metodologjia e studimit

Ky studim u hartua duke u bazuar në perceptimin e organizatave mjedisore të shoqërisë civile të çështjeve të NK, nivelit të njohurive mbi to dhe masave të nevojshme për t’u përballur me ndikimin e NK në mjedis, popullsinë, zhvillimin ekonomik të vendit duke i dhënë përparësi integrit të çështjeve të NK dhe masave për zbutjen/përshtatjen ndaj tyre në planet strategjike dhe në kuadrin ligjor mjedisor e më gjerë.

Studimi u konceptua mbi dy shtylla kryesore:

1. Identifikimin e rreziqeve të NK në fushat prioritare të zhvillimit të ekonomisë së vendit përkatësisht në menaxhimin e tokës dhe përdorimit me efektivitet të saj si prioriteti i parë kombëtar për të siguruar burimet kryesore të ushqimit dhe mirëqenies së qytetarëve me synimin e uljes së varfërisë sipas Objektivave të Zhvillimit të Mijëvjeçarit (OZHM); në menaxhimin dhe përdorimin e burimeve ujore si prioritet kombëtar bazuar në parimin e shfrytëzimit të tyre për njerëzit, për bujqësinë, për mjedisin dhe për industrinë; në sigurimin e cilësisë së ajrit dhe zvogëlimin e emetimeve të gazeve me efekt serrë si prioritet për të siguruar shëndetin e popullsisë dhe ruajtjen e nivelet e emetimeve të GES brenda normave kombëtare dhe ndërkombëtare. Mbështetur në këtë analizë të situatës së zhvillimit të ndikimeve të NK në këta sektorë prioritare, u zhvillua dhe analiza e prioriteteve të masave për zbutjen/përshtatjen ndaj ndryshimeve të klimës që u pasqyruan në raportet e fushave të përzgjedhura prioritare duke nxjerrë dhe konkluzione konkrete mbi veprimet, aksionet dhe masat e propozuara për çdo fushë.

2. Bazuar në gjetjet e rreziqeve që përballen fushat prioritare të zhvillimit ekonomik të vendit, u hartuan konkluzionet më të rëndësishme për të formuluar më pas politikën kryesore që qeveria shqiptare duhet të ndërmarrë për të integruar çështjet e NK në të gjithë kuadrin ligjor dhe institucional që të zbatojë, nëpërmjet pjesëmarrjes së gjerë dhe gjithëpërfshirëse të aktorëve, Kontributin Kombëtar të Pikësnyuar për Shqipërinë që do të jetë pjesë e marrëveshjes globale që do të nënshkruhet në Konferencën e 21të të Palëve të Konventës Kuadër të Kombeve të Bashkuara për Ndryshimet Klimatike në Paris.

Komponenti i parë i këtij studimi u realizua nëpërmjet takimeve me organizatat mjedisore të shoqërisë civile ku nëpërmjet diskutimeve të hapura rreth fushave prioritare të tokës, burimeve ujore dhe cilësisë së ajrit dhe emetimeve të GES u arrit të kuptohet niveli i njohurive të tyre rreth çështjeve të NK dhe ndikimeve në këto fusha. Më pas diskutimet u fokusuan në propozimet konkrete të masave për zbutjen/përshtatjen ndaj rreziqeve dhe ndikimeve të NK në këto fusha, duke nxjerrë dhe mungesat dhe boshllëqet në të dhënat e nevojshme për politikë-bërësit dhe procesin e vendim marrjes që të arrihen bashkëpunimi, koordinimi dhe integrimi i të gjithë aktorëve qendror dhe vendor dhe të NGO për të arritur një aksion të përbashkët dhe reagim proaktiv ndaj zbatimit të këtyre masave të propozuara nga OMSHC.

Komponenti i dytë u realizua si rrjedhojë e hartimit të politikave kombëtare që dolën si rrjedhojë e propozimeve të masave zbutës/përshtatëse të bëra nga OMSHC në takimet tematike. Dokumenti i politikave u hartua duke përmbledhur të gjitha masat reaguese që duhen marrë për integrimin fillimisht të çështjeve të NK në kuadrin ligjor dhe më pas me masat konkrete që duhen zbatuar për të zbutur ose shmangur ndikimet e NK në mënyrën e menaxhimit dhe përdorimit të tokës dhe burimeve ujore dhe në sigurimin e cilësisë së ajrit sipas normave kombëtare dhe të BE-së duke zvogëluar emetimet e GES dhe duke zbatuar standardet evropiane në fushën e ndërtimit, transportit, energjisë, bujqësisë dhe të shërbimeve, fusha këto që ndikojnë drejtpërsëdrejti në sasinë e gazeve të emetuara.

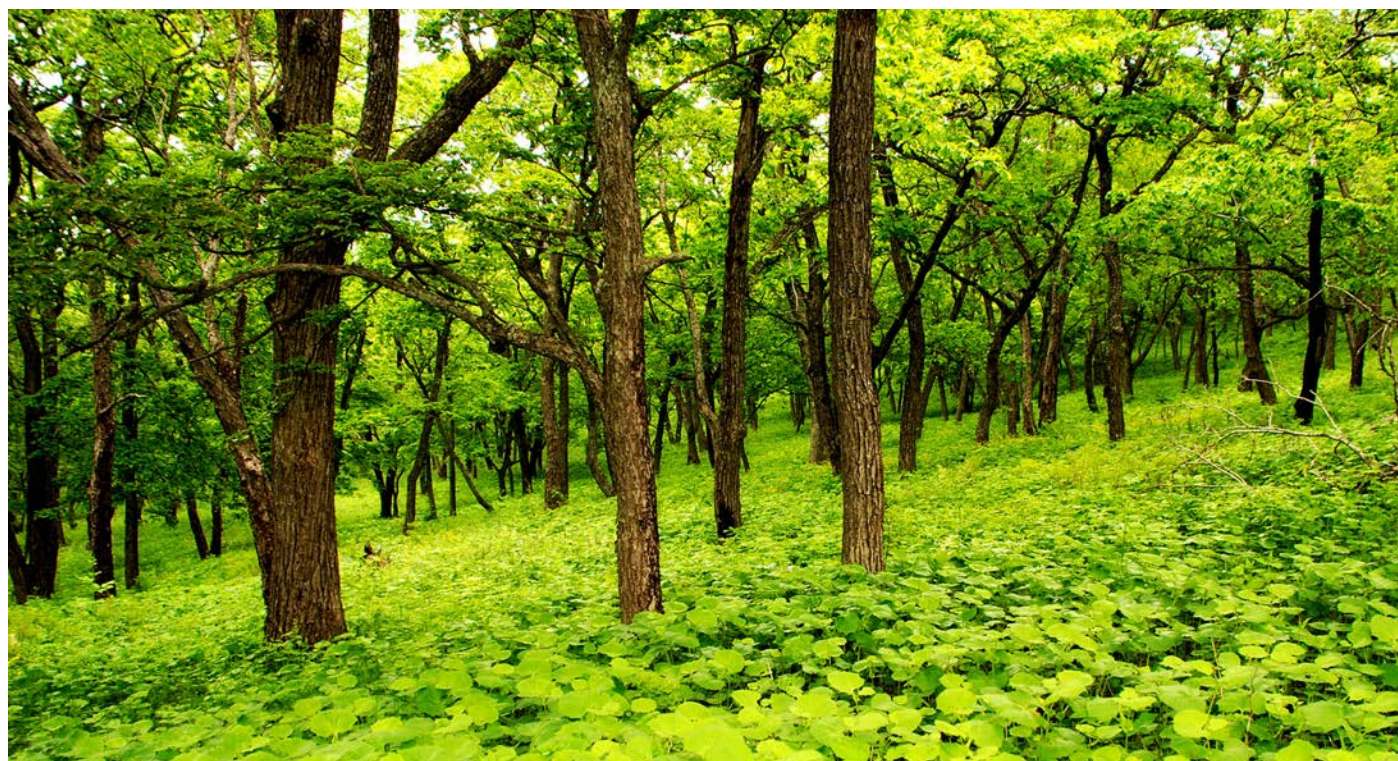
4. Kufizimet e studimit

Studimi synoi që të nxirrte në pah angazhimin e OMSHC-ve në çështjet e NK duke prezantuar njohuritë mbi to, mënyrën e qasjes së tyre në integrimin e këtyre çështjeve në politikat dhe strategjitë kombëtare të zhvillimit, si dhe në sjelljen proaktive në aksionin e zbatimit të masave zbutëse/përshtatëse ndaj ndikimeve të NK në fushat prioritare të zhvillimit ekonomik. Dokumenti i dalë nga ky studim kërkon të theksojë nevojën e marrjes në konsideratë dhe bërjes së çështjeve të NK pjesë të politikave dhe strategjive dhe të angazhojë të gjithë aktorët në zbatimin e tyre duke siguruar bashkëpunim dhe kuptim të rolit të shoqërisë civile në procesin e zbatimit të masave për të arritur angazhimin e përcaktuar nga qeveria në Kontributin Kombëtar të Pikësnyuar të Shqipërisë ndaj KKKBNK.

Kufizimet e studimit janë të lidhura me kohën e shkurtër të zbatimit të tij dhe me mungesën e të dhënave mbi proceset e integrimin të çështjeve të NK në kuadrin ligjor mjedisor dhe më gjerë të vendit. Këto kufizime i kanë dhënë dokumentin një paraqitje të kufizuar të situatës reale në legjislacion, përjashtë të shoqërisë civile në çështjet e NK dhe krijimin e një kuadri politikash të bazuara në perceptime lokale të masave zbutëse/përshtatëse ndaj ndikimeve të NK.

Ky studim është fokusuar vetëm në tre fusha prioritare të zhvillimit ekonomik, në atë të menaxhimit dhe përdorimit të tokës, burimeve ujore dhe sigurimit të cilësisë së ajrit. Njëpërmjet analizës së situatës dhe propozimeve për politikat strategjike në këto fusha është arritur në konkluzione me shtrirje më të gjerë dhe gjithëpërfshirëse edhe nga sektorët e tjerë të ekonomisë si transporti, energjia, menaxhimi të mbetjeve, shërbimet komunitare dhe turizmi.

Së fundmi, studimi kërkon të vendosë në vëmendje të qeverisë dhe institucioneve qendrore dhe vendore qasjen e shoqërisë civile nëpërmjet organizatave të saj mjedisore me angazhimin e tyre në procesin e integrimin të çështjeve të NK, si dhe në proceset e vendimmarrjes për të hartuar strategji dhe plane kombëtare në zbatim të masave zbutëse/përshtatëse ndaj ndikimeve të NK si aksione kombëtar gjithëpërfshirëse për të arritur targetet kombëtare të vendosura si Kontribute Kombëtare të Pikësnyuara që do të prezantohen në Konferencën e 21-të të Palëve të Kombeve të Bashkuara për Konventën Kuadër të Ndryshimeve të Klimës në Paris.

Kapitulli 2 – Përmbledhje e kuadrit legjislativ

5.1. Konventat Ndërkombëtare

Shqipëria ka ndërmarrë disa hapa të rëndësishëm në drejtim të ndryshimeve klimatike. Ajo tashmë është bërë pjesë e konventave të ndryshme, si dhe po angazhohet në përmbushjen e detyrimeve që rrjedhin prej tyre:

- Shqipëria u be pjesë e Konventës Kuadër të Kombeve të Bashkuara për Ndryshimet Klimatike (UNFCCC) në Janar 1995.
- Ka nënshkruar protokollin e Kiotos në Dhjetor 2004.
- Prej afro 7-8 vitesh, Shqipëria po adapton dhe po sheh mundësinë e projekteve të ashtuquajtura të Mekanizmave të Zhvillimit të Pastër.
- Aktualisht Shqipëria ka përgatitur dhe paraqitur pranë KKBNK Komunikimi e PARE kombëtar (FNC) – 1994 (2002).
- Komunikimi i DYTE kombëtar (SNC) – 1990-2000, në Nëntor 2009.
- Komunikimi i TRETË kombëtar (TNC) – që mbulon periudhën 2000-2009, dhe që pritet të dorëzohet në fund të këtij viti. Komunikimet Kombëtare pasqyrojnë gjendjen aktuale të vendit sa i përket ndryshimeve klimatike (inventarin e Gazeve Serre dhe rekomandime për masat për përshtatje ndaj ndryshimit të klimës). Në këto komunikime, është bërë inventari i Gazeve Sere për sektorët e: energjisë, transportit, bujqësisë, industrisë, mbetjeve etj.).
- Vlerësimi i nevojave teknologjike, për përshtatjen ndaj NK.
- Vetë Vlerësimi për Komunikimin e Tretë Kombëtar (Shtator 2011).

5.1.1. Ligjet që lidhen me menaxhimin dhe përdorimin e ujërave

- Ligji no.10 431, dt. 9.6.2011 "Për mbrojtjen e mjedisit"
- Ligji no. 91/2013 dt.28.02.2011 "Për vlerësimin strategjik mjedisor"
- Ligji no.10 440, dt. 7.7. 2011 "Për vlerësimin e ndikimit në mjedis"
- Ligji no.8906, date 6.6.2002 "Për zonat e mbrojtura"
- Ligji no.9587, dt. 20.7.2006 "Për mbrojtjen e biodiversitetit"
- Ligji Nr.9103, datë 10.07.2003 "Për mbrojtjen e liqeneve ndërkufitare"
- Ligji Nr.111/2012, datë 15.12.2012 "Për menaxhimin e integruar të burimeve ujore"
- Ligji no.10 119, dt. 23.4.2009 "Për planifikimin e territorit" I amenduar
- Ligji no.8756, dt. 26.3.2001 Për emergjencat civile"
- Ligji Nr. 8102, datë 28.03.1996 ndryshuar me Ligjin Nr.9915, datë 23.03.2005 "Për kuadrin rregullator të sektorit të furnizimit me ujë dhe largimin e ujërave të ndotura".
- Ligji Nr. 8975, datë 21.11.2002 ndryshuar me Ligjin Nr. 9286, datë 30.09.2004 "Për trajtimin e Faturave Tatimore të ujit të pijshëm si Titull Ekzekutiv".
- Ligji Nr. 8093, datë 21.03.1996 "Për rezervat ujore" me ndryshime.
- Ligji Nr. 111/2012 datë 15.12.2012 "Për menaxhimin e integruar të burimeve ujore", që hyn në fuqi një vit pas botimit në fletoren zyrtare, d.m.th në fund të vitit.
- Ligji Nr. 9115, datë 24.07.2003 "Për trajtimin mjedisor të ujërave të ndotura".

² KKBNK – Konventa Kuadër e Kombeve të Bashkuara për Ndryshimet Klimatike (versioni në anglisht UNFCCC)

Aktet nënligjore

- VKM no.1189, date 18.11.2009 “Për rregullat dhe procedurat e draftimit dhe zbatimit të programit kombëtar të monitorimit mjedisor”
- VKM no.266, dt. 24.4.2003 “Për administrimin e zonave të mbrojtura”
- Vendim Nr.1, datë 07.06.2007 për disa ndryshime në vendimin nr.2, datë 19.07.2002 për “Miratimin e formularëve të kërkesës për leje, autorizim e koncesion si dhe formularëve tip të deklarimit, lejes e autorizimit për përdorimin e rezervave ujore”
- Vendim Nr.1, datë 21.06.2006 “Për reduktimin e shfrytëzimit të zhavorreve dhe rërave në shtretërit e lumenjve”
- Vendim Nr.2, datë 07.06.2007 për disa ndryshime në vendimin nr.3, datë 09.01.2003 “Mbi procedurat e dhënies dhe rinovimit të lejeve për shfrytëzimin e zhavorreve dhe rërave nga shtretërit e lumenjve”
- Vendim Nr.3, datë 21.06.2006 për disa ndryshime në vendimin nr.6, datë 016.04.2004 “Për miratimin e formularit tip të lejes për pus - shpim”
- Vendim Nr.3, datë 21.06.2006 “Për rehabilitimin e shtretërve dhe të brigjeve të lumenjve, të dëmtuara nga shfrytëzimi i inerteve”
- Vendim Nr.7, datë 30.06.2007 “Për miratimin e udhëzimit të përbashkët për miradministrimin e rezervave ujore dhe mos shfrytëzimin pa leje të ujit dhe zhavorreve”
- Vendim Nr.9, datë 30.08.2007 “Për shfrytëzimin e zhavorreve dhe rërave në zonat me rrezik përmbajtje”
- VKM Nr. 236, datë 10.05.1993 “Për administrimin dhe furnizimin me ujë për përdoruesit familjarë dhe jofamiljarë” ndryshuar me VKM Nr.96, datë 21.02.2007 “Për disa ndryshime në Vendimin Nr.236, datë 10.05.1993, të Këshillit të Ministrave, “Për administrimin e furnizimit me ujë për përdoruesit familjarë dhe jofamiljarë”, dhe Udhëzim Nr. 3, datë 28.07.2004 “Për administrimin e ujit të pijshëm”.
- VKM Nr. 145, datë 26.02.1998 “Për miratimin e rregullores Higjeno-Shëndetësore për kontrollin e cilësisë së ujit të pijshëm, projektimin, ndërtimin dhe mbikëqyrjen e sistemeve të furnizimit me ujë të pijshëm”.

5.1.2.Problematika e vërejtur në legjislacionin për ujërat

Legjislacioni kryesor që përfshin menaxhimin dhe përdorimin e burimeve ujore në vendin tonë ka një vonesë në kohë të plotësimit të tij me aktet nënligjore dhe rregulloret e udhëzuesit që lidhen me zbatimin e ligjit për menaxhimin e integruar të burimeve ujore. Megjithatë ligji ka hyrë në fuqi në vitin 2012, ende nuk ka akte nënligjore të lidhura me zbatimin e tij. E cilësorjme këtë fakt pasi ky ligj duke qenë përafrim i kërkesave të Direktivës Kuadër të Ujit të BE, ka si objekt kryesor përcaktimin e përdorimit të burimeve ujore sipas zërave të ndryshëm: ujë për njerëzit, ujë për bujqësinë, ujë për mjedisin dhe ujë për industrinë. Kjo ndarje e mënyrës së përdorimit të burimeve ujore kërkon së pari hartimin e planeve të menaxhimit të baseneve lumore, të cilat do të përcaktojnë në mënyrë të drejtpërdrejtë zonat e shfrytëzimit të burimeve ujore për qëllimet e specifikuar sipas fushave dhe për më tej do të nxitë bashkëpunimin ndërsektorial të institucioneve përgjegjëse që mbulojnë fushat e përdorimit të burimeve ujore. Ky bashkëpunim ndërsektorial do të kërkojë në mënyrë dinamike kuadrin ligjor rregullues të funksioneve dhe komunikimit për të siguruar vendimmarrje të drejtë dhe konsultim koherent midis aktorëve të politikëbërjes dhe përdoruesve të burimeve ujore për të siguruar shfrytëzim eficient dhe menaxhim të qëndrueshëm të tyre.

5.1.3.Kuadri ligjor për token

Baza ligjore për token është mjaft e gjere dhe ndërthuret me shume ligje te tjera. Konkretisht:

- Ligji Nr. 7501 datë 19.7.1991 “Për Tokën” - I ndryshuar me 6 ligje gjatë periudhës 1991 - 2004.
- Ligji Nr. 7843, datë 13.07.1994 “Për regjistrimin e pasurive të paluajtshme”- I ndryshuar me 3 ligje gjatë periudhës 1994-2007, tashmë i shfuqizuar me hyrjen në fuqi të ligjit të ri Nr.33/2012, datë 21.3.2012 “Për regjistrimin e pasurive të paluajtshme”.
- Ligji Nr.7699, datë 21.4.1993 “Për kompensimin në vlerë të ish-pronarëve të tokës bujqësore”- ndryshuar 1 herë në vitin 1995.

- Ligji Nr. 9235, datë 29.7.2004 “Për Kthimin dhe Kompensimin e Pronës” (në fuqi) - I ndryshuar me 9 ligje dhe 2 vendime të Gjykatës Kushtetuese gjatë periudhës 2004 - 2012.
- Ligji Nr. 9482, datë 03.04.2006 “Për Legalizimin, Urbanizimin dhe Integrimin e Ndërtimeve pa leje”- i ndryshuar me 4 ligje dhe 1 vendim të Gjykatës Kushtetuese gjatë periudhës 2006 - 2012.
- Ligji Nr.9948, datë 7.7.2008 “Për shqyrtimin e vlefshmërisë ligjore të krijimit të titujve të pronësisë mbi tokën bujqësore” – ndryshuar në mars të 2012.
- Ligji Nr. 1254, datë 19.10.1995 “Për kompensimin e ish-pronarëve të trojeve të zëna, të tokës bujqësore dhe jobuqësore, me troje në zonat turistike dhe në qendrat e banuara” (ende në fuqi)-I ndryshuar me 3 ligje në një periudhë 2 vjeçare.
- Ligji Nr.8053, datë 21.12.1995 “Për kalimin në pronësi pa shpërblim të tokës bujqësore”-I ndryshuar me 2 ligje gjatë periudhës 1995-2012
- Ligji Nr.256, datë 13.4.2010“Për mënyrën e organizimit dhe të funksionimit të Agjencisë së Kthimit dhe Kompensimit të Pronave”.
- Ligji Nr.7983, datë 27.7.1995 “Për shitblerjen e tokës bujqësore, livadheve dhe kullotave”
- Ligji Nr.8318, datë 1.4.1998 “Për dhënien me qira të tokës bujqësore e pyjore,të livadheve dhe kullotave që janë pasuri shtetërore”-I ndryshuar me 1 ligj të vitit 1998.
- Ligji Nr.7980, datë 27.7.1995 “Për shitblerjen e trojeve”-I ndryshuar me 1 ligj të vitit 1997
- Ligji Nr.7848, datë 16.08.1994 “Për shpronësimin për interes publik, si dhe për marrjen në përdorim të përkohshëm të pasurisë së paluajtshme”.
- Ligji Nr.8561 datë 22.12.1999 “Për shpronësimet dhe marrjen në përdorim të përkohshëm të pasurisë pronë private për interes publik”.
- Ligji Nr.8743, datë 22.2.2001“Për pronat e paluajtshme të shtetit”-I ndryshuar me 1 ligj të vitit 2006.
- Ligji Nr.8744, date 22.2.2001 “Për transferimin e pronave të paluajtshme publike të shtetit në qeverisjen vendore”-I ndryshuar 2 herë gjatë periudhës 2001-2007.

Problematika e vërejtur nga legjislacioni aktual:

Ligji 7501:

Problemet nga ndryshimi i vazhdueshëm i ligjit:

1. Mospërcaktimi i saktë dhe përfundimtar i sipërfaqeve të tokës pronë shtetërore e patrajtuar nga ligjet e mësipërme;
2. Cenimi i sipërfaqes së kaluar për fond fizik për kompensimin e ish-pronarëve AKKP-së me VKM nr. 686, datë 18.06.2008 “Për krijimin e fondit të kompensimit fizik nga fondi I tokës bujqësore”, gjë e cila bëhet e evidente me VKM nr. 459, datë 22.05.2013 “Për një ndryshim në fondin e kompensimit fizik të krijuar nga fondi I tokës bujqësore”, ku hiqen nga ky fond 520.64 ha tokë bujqësore, Sipërfaqe e cila me VKM nr. 45, datë 29.01.2014 ka kaluar në administrim të Ministrisë së Bujqësisë;
3. Në këtë kuadër komunat, DSHP-të, DAMT nuk japin informacion kërkesave të dërguara nga AKKP për gjendjen juridike, fizike për sipërfaqet e pretenduara nga trashëgimtarët e subjekteve të shpronësuar, për faktin e thjeshtë sepse këto sipërfaqe jepen më qira personave të tretë juridik a fizik;
4. Kjo reflektohet edhe në përgjigjet e ZVRPP-ve të cilat, shpesh janë me mangësi për zona të veçanta pasi nuk ka një koordinim komunë, qark dhe ZVRPP.

Ligji nr.8744, datë 22.02.2001 “Për transferimin e pronave të paluajtshme publike të shtetit në njësitë e qeverisjes vendore”, i ndryshuar;

Problematika:

1. Nivel shumë i ulët i regjistrimit të pronave në ZVRPP nga njësitë e qeverisjes vendore.

2. Arsyet e vonesave - tarifave të regjistrimit dhe mospërputhja e hartave, sidomos me transferimin e sipërfaqeve pyjore.
3. Inventarizimi i pronave troje, tokë bujqësore, sheshe, rrugë, etj në klasa në ato zona ku mungon regjistrimi fillestar.
4. Mospërputhja e përmasave të pronave komunë\bashki dhe ZRPP.
5. Konfliktet midis njësive të qeverisjes vendore për kufirin ndarës midis tyre.

Ligji nr. 9235, datë 29.7.2004 “Për Kthimin dhe Kompensimin e pronës”, i ndryshuar;

Problematika:

Kompensimi financiar i subjekteve

AKKP pretendon se përcaktimi i pikës 1, të Vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 192/2011, bie në kundërshtim me Ligji nr. 9235/2004, neni 23/3 “Bazuar në vendimet e komisioneve vendore ose të gjykatave dhe sipas një radhe të përcaktuar nga vete ai, Agjencia e Kthimit dhe Kompensimit të Pronave ndan Fondin për Kompensimin në mënyrë proporcionale”.

Sugjerimi i mundshëm:

Nga shqyrtimi i nenit 17, fjalia e fundit të ligjit 9235/2004, i ka deleguar Këshillit të Ministrave, të përcaktojë rregullat dhe kriteret për shpërndarjen e fondit në të holla. Kështu VKM 192/2011 ka përcaktuar rregullat dhe kriteret. Neni 23 paragrafi 3 ka përcaktuar se AKKP, të ndajë fondin sipas një radhe të përcaktuar nga vetë AKKP, në mënyrë proporcionale. Ky nen i referohet rasteve të vendimeve të ish-komisioneve vendore. Në referim të kësaj dispozite, **AKKP është organi që duhet të përcaktojë** radhën e vendimeve që kompensohen. Është e nevojshme **që të ndërhyhet me qëllim unifikimin e kësaj mospërputhjeje.**

Vlera financiare e kompensimit

Vlera e kompensimit financiar deri në kompensimin për vitin 2013 është kryer në përputhje me çmimet e miratuara me VKM respektive.

Problematika:

Është e paqartë se kush do të merret si principal i vlerës fillestare, ajo e momentit të njohjes të së drejtës për kompensim dhe më pas aplikimin e normës bazë të interes gjatë viteve, apo çmimi i tregut për pasurinë që do të kompensohet duke aplikuar dhe interes vjetore nga momenti i njohjes të së drejtës së kompensimit

Sugjerim i mundshëm:

Neni 23 i ligjit duhet lexuar paralelisht me neni 13, paragrafi 2 të ligjit nr. 9235/2004, i cili përcakton se “Vlera e pronës që kompensohet, sipas këtij ligji, përcaktohet në bazë të vlerës së tregut, në përputhje me metodologjinë e propozuar nga Komiteti Shtetëror i Kthimit dhe Kompensimit të Pronave, miratuar me vendim të Kuvendit.” Pra për çdo pasuri për të cilën është dhënë një vendim për njohjen e pronës vlera e saj do të jetë sipas vitit që është njohur plus çdo interes bankar të akumuluar sipas mesatares vjetore të nxjerre nga Banka e Shqipërisë. Edhe neni 28/1, i ligjit 9235/2004 ka nevojë për qartësim. Ky nen ka të bëjë me trajtimin e sipërfaqeve të cilat janë zënë me ndërtime pa leje ku përcaktohet se, për këto sipërfaqe nuk bëhet kthim fizik deri sa të përfundojë legalizimi.

Kalimi i të ardhurave të gjeneruara nga Drejtoria e Administrimit dhe Shitjes së Pronës Publike (DASHPP), në fondin e kompensimit.

Problematika:

Sa i takon të ardhurave të gjeneruara nga veprimtaria e DASHPP, dallohen një sërë dispozitash ligjore të cilat nuk janë në harmoni me njëra tjetrën, ku disa dispozita përcaktojnë një shifër në përqindje për të kaluar për llogari të fondit

të kompensimit dhe disa të tjera të cilat parashikojnë se të ardhurat e tjera kalojnë në buxhetin e shtetit, në dallim nga sa parashikon ligji nr. 9235/2004 dhe ligji 10239/2010, pra për të njëjtin objekt prone ligje të ndryshëm parashikojnë përqindje të ndryshme deri në shmangien totale të përqindjes që duhet të kalojë për krijimin e fondit special të kompensimit.

Sugjerim i mundshëm:

Analizim i legjislacionit të evidentuar nga AKKP dhe shikimi i mundësisë për ndërhyrje ligjore në ato akte të cilat kanë nevojë të harmonizohen. Të rakordohet mundësia nëse burimi i të ardhurave do të jetë vetëm nga këto akte ligjore, apo do të ketë një mekanizëm tjetër që do të shërbejë si burim për të gjeneruar të ardhura për llogari të fondit të kompensimit.

Të arrihet në konkluzione konkrete sa do të duhet të jetë vlera e përqindjes që do të kalojë për llogari të fondit të kompensimit, si edhe sa do të jetë vlera e re e cila do të duhet të depozitohet në llogarinë e mbajtur për kompensim. Më pas të përgatiten ndryshimet për të ndërhyrë në aktet identifikuese, që të mund të arrihet harmonizimi i tarifës.

Ligji nr. 9482/2006

Neni 16 i këtij ligji sipas materialeve të përcjella nga pjesëmarrësit në grupin e punës, shfaqet problematik: Rregullim specifik për ata që disponojnë parcelën, sipas një akti të ligjshëm të paregjistruar”, ku përcaktohet se nëse subjekti, që disponon objektin pa leje, posedon kontratën e kalimit të pronësisë së parcelës ndërtimore, të lidhur ose të vërtetuar përpara noterit publik, me pronarin e ligjshëm vetë ose nga personi, i cili i ka kaluar të drejtën e pronësisë, pavarësisht nga numri i transaksioneve të kryera, ai i dorëzon ato në drejtorinë rajonale të ALUIZNI-t. Për të gjithë këtë rreth personash, që posedojnë këto kontrata, kalimi i pronësisë së parcelës ndërtimore regjistrohet sipas kontratës, duke paguar vetëm tarifën në fuqi për regjistrimin në zyrën e regjistrimit të pasurive të paluajtshme, pa kumatë vonesë dhe taksa të zbatueshme.

Pronari, i cili ka kryer kalimin e parcelës ndërtimore, në përputhje me pikën 2 të këtij neni, zhvishet nga e drejta e kompensimit të pronës sipas këtij ligji ose sipas ligjit “Për kthimin dhe kompensimin e pronave”.

Mungesa e bashkëpunimit ndërinstitucional

Problematika:

- Në tërësi një regjistrim i pasurive të paluajtshme i ngadaltë dhe jo i plotë në të gjithë territorin!
- Mospërcjellja e informacionit të plotë, të duhur e në kohë.
- Përdorimi i hartave dixhitale dhe mbi vendosjet, sipas përcaktimeve të VKM nr. 255/2010 (Mungesa e një metodologjie të unifikuar në praktikë.)
- Përpunimi i të dhënave (nenet 5 dhe 6 të shtojcës 1) sipas VKM nr. 658/2012

Sugjerime të mundshme: Bashkëpunimi ndërinstitucional

- Zgjatja e afatit, ose thellimi i bashkëpunimit institucional.
- Identifikimi i zonave, vendosja e një plan veprimi me afate konkrete për identifikimin dhe rakordimin me institucionet për verifikimin e vlefshmërisë së titujve të pronësisë në zonat, komunat të cilat kanë probleme me vendimet që janë të pa shoqëruara me harta
- Në lidhje me grupimin e të dhënave të parashikuara në nenet 5 dhe 6 të VKM 658/2012, shqetësimi i paraqitur nga AKKP për përpunimin e të dhënave të përcjella nga ZRPP, mund të caktohet një datë tjetër duke arritur në dakordësinë ndërmjet këtyre institucioneve, duke vijuar me ndryshimet (një rast mund të jetë data 31 janar për çdo vit pasardhës).
- Për sa i takon çështjes së përpunimit nga AKKP është një funksion i cili mund të ndryshohet duke qenë se ZRPP ka informacionin bazë pra të dhënat kontratave të shitjes dhe ndarjen sipas zonave kadastrale. Ky ndryshim mund të arrihet në kuadër të përshejtimit dhe shkurtimit të zgjatjes së procesit duke e përcjellë këtë informacion nga ZRPP.

Konkluzione:

Baza ligjore për administrimin dhe menaxhimin e tokës është konfuze, e pa qarte dhe jo funksionale. Problematika që ekziston me këtë pakete ligjore, e bën edhe me të ekspozuar bujqësinë dhe token në përgjithësi ndaj ndryshimeve të klimës. Problemet kryesore që derivohen nga këto ligje kanë të bëjnë me pronësinë dhe regjistrimin e pronave. Gjithashtu problematike paraqitet edhe situata në drejtim të administrimit apo menaxhimit të tokës.

Rekomandime:

Te krijohet një baze ligjore e re, e thjeshte dhe efektive, e cila të integroje edhe çështjet e ndryshimit të klimës në të.

5.1.4. Kuadri ligjor për pyjet

Baza kryesore ligjore për pyjet;

- Projekt - Ligji për "Administrimin e Fondit Pyjor dhe Kullësor Kombëtar në Republikën e Shqipërisë"
- Ligji Nr. 9533, datë 15.5.2006 Për disa ndryshime në Ligjin Nr. 9385, datë 4.5.2005 "Për pyjet dhe shërbimin pyjor"
- Ligji Nr. 9791, datë 23.7.2007 Për disa ndryshime në Ligjin Nr. 9385, datë 4.5.2005 "Për pyjet dhe shërbimin pyjor"
- Ligji Nr. 15/2012, Për disa ndryshime dhe shtesa në Ligjin Nr. 9385, datë 4.5.2005 "Për pyjet dhe shërbimin pyjor"
- Ligji Nr. 36/2013, Për disa ndryshime dhe shtesa në Ligjin Nr. 9385, datë 4.5.2005 "Për pyjet dhe shërbimin pyjor"
- Ligji Nr. 38/2013 Për disa ndryshime në Ligjin Nr. 9693, datë 19.03.2007 "Për fondin kullësor të ndryshuar"
- Ligji Nr. 9385, datë 4.5.2005 "Për pyjet dhe shërbimin pyjor"

Siç shihet, ligji baze është Ligji Nr. 9385, datë 4.5.2005 "Për pyjet dhe shërbimin pyjor".

Ky ligj është ndryshuar katër here për një periudhë 10 vjeçare.

Problematika e ligjit:

Ligji përmend qeverisjen e qëndrueshme të pyjeve, por le shumë shtigje për neglizhimin e këtij elementi. Konkretisht, në përcaktimin e mundësisë vjetore të shfrytëzimit ligji nuk sanksionon se çfarë duhet bere nëse prerjet vjetore tejkalojnë rritjen natyrale të pyjeve. Gjithashtu forma e pronësisë dhe menaxhimi i tyre nuk janë shumë të qarta në ligj. Mbi të gjitha, ligji për shkak të ndryshimeve të shpeshta të bëra në të, ka humbur linjën logjike të tij dhe është tashmë aspak efektiv. Në këtë kuadër po përgatitet një ligj i ri; për "Administrimin e Fondit Pyjor dhe Kullësor Kombëtar në Republikën e Shqipërisë", i cili persupozohet të harmonizojë situatat aktuale në drejtim të administrimit dhe menaxhimit të pyjeve, po ashtu dhe pronësinë mbi fondin pyjor.

Rekomandime:

1. Ligji duhet se qartësojë në mënyrë të detajuar se çfarë duhet bere në rastet kur prerjet vjetore janë me shumë nga sa është rritja natyrale e pyjeve.
2. Ligji duhet të jete preciz në drejtim të ndryshimit të destinacionit të tokës pyjore në zëra të tjerë kadastrale.
3. Ligji duhet të bazohet vetëm në qeverisjen e qëndrueshme të pyjeve, të jete funksional dhe me mundësi praktike zbatimi.
4. Duhet të hartohet një strategji e re për sektorin pyjor, e cila të synojë menaxhimin e qëndrueshëm të sektorit pyjor, bazuar në praktikën me të mira Evropiane.
5. Qeveria duhet të ndër marrë angazhime konkrete për normalizimin e situatës në pyje dhe përmirësimin e bilancit negativ që ekziston ndërmjet rritjes natyrale të pyjeve dhe prerjeve vjetore.

5.1.5. Kuadri ligjor për ajrin

Për adresimin e ndotjes së ajrit në nivel kombëtar dhe me gjere, Republika e Shqipërisë ka ratifikuar Konventën e Komisionit Ekonomik të Kombeve të Bashkuara për Evropën (UNECE) mbi Ndotjen Ndërkufitare të Ajrit në Distance të Largët (CLRTAP) nëpërmjet ligjit Nr. 9425, date 06.10.2005 "Për aderimin e Republikës së Shqipërisë në Konventën e

vitit 1979 CLRTAP ». RSH gjithashtu ka aderuar në Protokollin e kësaj Konvente:

- Protokollin e Gothenburgut nëpërmjet Ligjit nr. 10476, datë 3.11.2011 "Për aderimin e Republikës së Shqipërisë në Protokollin e Gothenburgut për të reduktuar Aciditetin, Eutrofikimin, dhe ozonin troposferik në ajrin urban".
- Ligj nr. 10062, datë 29.01.2009, " Për aderimin e Republikës së Shqipërisë në Protokollin " Për kontrollin e shkarkimeve të oksideve të azotit apo flukseve të tyre ndërkufitare ", të Konventës
- Ligj nr. 10063, datë 29.01.2009, " Për aderimin e Republikës së Shqipërisë në Protokollin " Për reduktimin e shkarkimeve të squfurit apo të flukseve të tyre ndërkufitare, të paktën në masën 30 për qind Ligji 162/2014 dhe VKM Nr. 352 date 29.04.2015 "Për vlerësimin e cilësisë së ajrit të mjedisit dhe disa ndotës që lidhen me to" përcaktojnë në mënyrë sasiore për një numër të madh ndotësish në ajër:
- vlerat kufi dhe pragjet e alarmit për mbrojtjen e shëndetit,
- vlerat e synuara,
- objektivat afatgjata,
- pragjet e informimit e të alarmit,
- nivelet kritike për mbrojtjen e bimësisë, etj.

5.2. Kuadri institucional

Çështjet e ndryshimeve klimatike në Shqipëri janë tematikë kryesore e institucioneve qendrore dhe janë menduar të jenë të përfshirë në problematikën e mjedisit. Si e tillë, institucioni kryesor që harton politikën dhe planet kombëtare për NK është Ministria e Mjedisit. Gjithashtu kjo ministri ka dhe luan rolin e koordinatorit kryesor me ministrinë e tjera të linjës që janë përgjegjëse për menaxhimin dhe përdorimin e burimeve natyrore siç janë MBZhRAU, MEI, MZHETES, MZHU, MSH, MF, etj. duke nxitur integrimin e çështjeve të NK në strategjinë e zhvillimit sektoriale që secila ministri ka për detyrë të hartojë. Edhe në strategjinë ndërsektoriale që MM harton si pjesë të SKZHI paraqiten objektivat dhe traqet kombëtare që duhet të plotësohen jo vetëm nga MM por dhe nga ministrinë përgjegjëse për çdo fushë të përcaktuar në këtë strategji.

Ministria e bujqësisë është përgjegjëse për menaxhimin dhe përdorimin e tokës dhe të pyjeve. Për këtë ajo ka përgjegjësinë që të integrojë kuadrin ligjor që lidhet me rreziqet dhe ndikimet e NK duke përcaktuar qartë dhe masat zbutëse/përshtatëse ndaj tyre që duhet të jenë pjesë e planeve të menaxhimit të tokës dhe pyjeve. Me qeverinë e re të krijuar pas zgjedhjeve të qershorit të 2013, kjo ministri ka përgjegjësinë dhe për menaxhimin e administrimin e burimeve ujore. Për këtë asaj i lind detyrimi që rreziqet nga NK për burimet ujore duhet të jenë pjesë e politikave dhe planeve kombëtare për menaxhimin e burimeve ujore sipas parimeve të përdorimit ujë për njerëzit, ujë për bujqësinë, ujë për mjedisin dhe ujë për industrinë.

Secila ministri ka për detyrë bazuar dhe në strategjinë ndërsektoriale mjedisore të hartojë kuadrin ligjor të fushës së përgjegjësisë së saj duke integruar në të edhe çështjet e NK dhe masat zbutëse/përshtatëse për të shmangur/zbutur ndikimet e tyre në zhvillimin sektorial përkatës.

Kapitulli 3 - Ndikimet e ndryshimeve të klimës

6.1. Skenarët e ndryshimeve të klimës-parashikimet për temperaturën, reshjet, rrjedhën ujore dhe nivelin e detit.

Gjatë mijëvjeçarëve klima ka ndryshuar në mënyrë ciklike. Çfarë e bën ndryshimin e klimës së sotme të ndryshme është se ajo po ndodh më shpejt se në të kaluarën dhe vlerat e parametrave (shpejtësia e rritjes së nivelit të detit, temperaturës, reshjeve ekstreme, etj) po shkojnë në nivelet që kurrë nuk kanë qenë më parë. Shkencëtarët kanë studiuar parametrat e klimës dhe tendencën e tyre duke formatuar dhe skenarët e pritshëm të ndryshimeve të saj në periudha kohore afatgjata (me intervale 50 – 100 vjeçare). Sipas skenarëve të përdorur për të parashikuar ndryshimet e parametrave të klimës për Shqipërinë, pritet që:

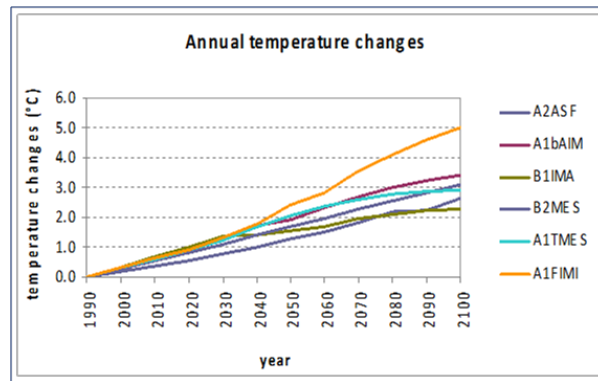

Figure 1 grafiku i skenarëve të parashikimeve për rritjen e temperaturës

Ndryshimet e parashikuara në temperaturën mesatare vjetore të jenë: 1.8°C (1.3-2.4°C); 2.8°C (2.1-4.1°C) dhe 3.2°C (2.3-5.0°C) përkatësisht për vitet 2050, 2080 dhe 2100;

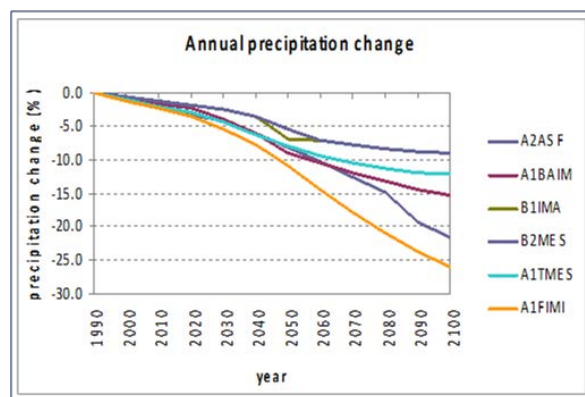

Figure 2 Grafiku i skenarëve të ndryshimeve të sasisë së reshjeve

Ndryshimet e parashikuara në sasinë e reshjeve mesatare vjetore të jenë: -8.1% (-5.5 deri -11%), -12.9% (-8.4 deri -21%), -15.5% (-9.0 deri -26.1%) respektivisht për vitet 2050; 2080 dhe 2100;

Ndryshimet e parashikuara për rrjedhën ujore të lumenjve në vlera mesatare vjetore të jenë: Rrjedha e pranverës pritet të reduktohet ndjeshëm. Reduktimi maksimal do të jetë 30% dhe 66% përkatësisht deri në vitin 2050 dhe 2100;

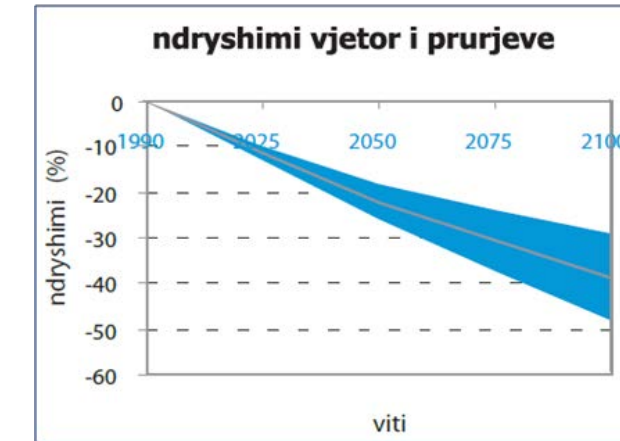

Figure 3 Ndryshimet e pritshme në sasinë vjetore të prurjeve të rrjedhës ujore

Ndryshimet në nivelin e detit sipas skenarëve të Ndryshimeve të Klimës pritet të jenë sipas vlerave që paraqiten në tabelën e mëposhtme

	Ndryshimet në nivelin e detit (cm) për horizonte kohore			
	2030	2050	2080	2100
A1BAIM (mesatare)	8 (5 - 14)	15 (7 - 28)	28 (12 - 53)	38 (15 - 72)
A1FIMI (max)	8 (5 - 14)	16 (9 - 29)	35 (15 - 62)	49 (21 - 91)
B1IMA (min)	7 (3 - 13)	13 (6 - 23)	22 (9 - 42)	27 (10 - 55)

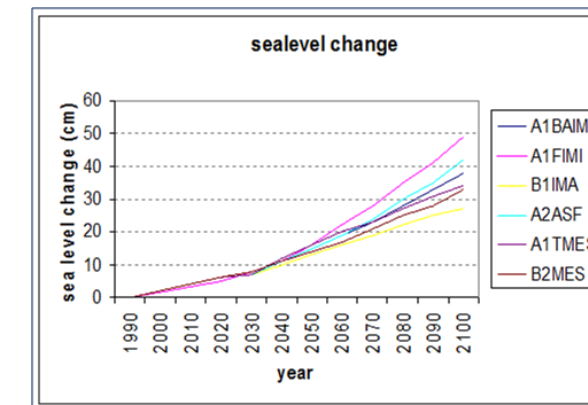

Figure 4 Skenarët e ndryshimeve të parashikuara për rritjen e nivelit të detit

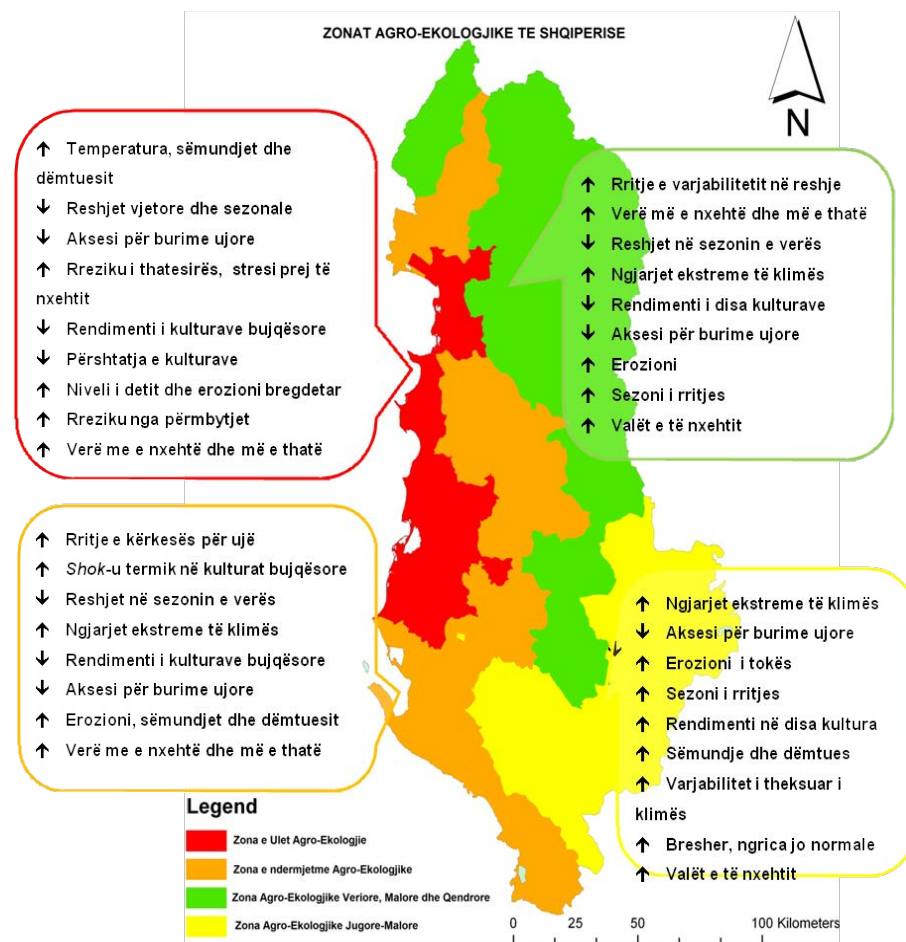
Sikurse parashikohet, ndryshimet e pritshme të parametrave të klimës kanë tendencë të rritjes ose zvogëlimit të shpejtë të tyre në periudhat kohore të dekadave të ardhshme duke ndikuar ndjeshëm në ndryshimet e regjimeve të ujërave sipërfaqësore, nëntokësore dhe ato detare. Çdo ndryshim në kohë të rrjedhës lumore, nivelit dhe cilësisë së ujërave nëntokësore, rritjes së nivelit të detit do të shoqërohet me ndryshimet e mënyrës së përdorimit të tyre, efekte negative në mjedis, dhe zvogëlim të mundësisë të plotësimit të kërkesës për to dhe shërbimet që ato ofrojnë.

³ MAGICC: Model for the Assessment of Greenhouse-gas Induced Climate Change.

³ SCENGEN: A Regional Climate SCENario GENerator.

6.2. Ndikimet e ndryshimeve të klimës në menaxhimin e tokës dhe pyjeve

Ndër elementet kryesorë të klimës që ndikojnë në bujqësi janë; Thatësira e cila është pasojë e temperaturave të larta dhe mungesës së reshjeve në periudhën e vegetacionit, Valët e të nxehtit, Përmbytjet, Rritja e nivelit të detit, Rritja e frekuencës së ngjarjeve ekstreme, Rritje e sëmundjeve dhe dëmtuesve në bujqësi e blegtori. Secili prej këtyre elementëve, ndikon si në rendimentin e kulturave bujqësore, ashtu edhe në cilësinë e tyre.

Pyjet ndikojnë në ndryshimin e klimës në masë të madhe duke ndikuar sasinë e dyoksidit të karbonit në atmosferë. Kur pyjet rriten, karboni largohet nga atmosfera dhe magazinohet në dru, gjethe dhe tokën pyjore. Duke qene se pyjet (dhe oqeanet) mund të thithin dhe magazinojnë karbonin gjatë një periudhë të zgjatur kohe, ata konsiderohen si “magazina karboni”. Kjo sasi e karbonit mbetet e ruajtur në ekosistemin pyjor, por mund të lirohet në atmosferë kur pyjet digjen apo priten e përdoren për dru zjarri. Kuantifikimi dhe roli i konsiderueshme i pyjeve në thithjen, ruajtjen, dhe lëshimin e karbonit është çelësi për të kuptuar ciklin globale të karbonit dhe kështu ndryshimin e klimës.

Vlerësohet se ndikimet e mëdha direkte dhe indirekte të ndryshimeve klimatike në ekosistemet pyjore vijnë nga: rritja e përqendrimit të CO₂, rritja e temperaturave dhe reduktimi i sasisë vjetore të reshjeve. Ndikimet indirekte vijnë nga bashkëveprimet midis ndryshimeve në variablat klimatike dhe disa faktorëve abiotik dhe biotik. Rritja e CO₂ atmosferik shkakton një mbyllje të pjesshme të stomata-ve (gojëza të vogla – pjesë e gjetheve të bimëve prej të cilave del uji) duke reduktuar humbjen e ujit nga transpirimi. Kjo rezulton në një rritje në raportin e kapjes së karbonit dhe të pakësimit të humbjes së ujit, dmth, rrit efikasitetin e përdorimit të ujit në gjethe. Megjithatë, bilanci i nxehtësisë së bimëve paraqet një ndërlikim të rëndësishëm që ndërvepron i lidhur me efikasitetin e përdorimit të ujit. Avullimit i ujit

jashtë sipërfaqeve të gjetheve ka një efekt ftohës. Kështu, edhe në qoftë se është rritur CO₂ atmosferik, potencialisht mund të lejojë që një dru të mbajtur gojëzat e gjetheve të saja të mbyllura për periudha më të gjata, por nga ana tjetër bimës mund ti duhet të vazhdojnë që të largojë ujin nga gjethet me qëllim të ftohjes përmes transpirimit për të ruajtur ekuilibrin e nxehtësisë.

Temperaturat e larta mund të zgjasin sezonin e rritjes së bimëve, madje edhe në zonat me klime kontinentale. Megjithatë, në rajone të tjera ata kanë një efekt të dëmshëm, veçanërisht në qoftë se reshjet nuk do të rriten si në rastin e zonave me klime Mesdhetare pjesë e se cilës është një sipërfaqe e konsiderueshme e Shqipërisë. Bilanci i ujit është vendimtar për rritjen e ardhshme të pyjeve. Rritja e temperaturave pa rritje të reshjeve apo me zvogëlimin e reshjeve mund të çojë në thatësi, sidomos në zonat me klime mesdhetare dhe zonat me klime kontinentale të butë. Për shkak të stresit ujor, rritjes së periudhës së vegetacionit si dhe rritjes së përgjithshme të temperaturave pritet që zonat aktuale fito-kilatike të ndryshojnë. Lloje të ndryshme drurësh dhe bimësh pritet të zhvendosen me ne lartësi dhe me shume drejt klimës kontinentale, si dhe me shume drejt veriut. Kjo do të sjellë ardhjen e specieve të reja nga jugu, të cilat me ndryshimin e klimës do të gjejnë kushte më të përshtatshme në këto zona. Edhe faktorët abiotik si zjarret, erërat e forta dhe përmbytjet do të ndikojnë në jetën e pyjeve dhe sidomos në ekzistencën e specieve të veçanta që rritin llojshmërinë e tyre.

6.3. Ndikimet e ndryshimeve të klimës në menaxhimin e burimeve ujore

Burimet ujore janë një pasuri e çmuar për vendin tonë, pasi në Evropë në renditimi të dytët për sasinë e ujërave për frymë të popullsisë. Duke i cilësuar burimet ujore si pasuri kombëtare, ato marrin vlera dhe më të mëdha dhe kërkojnë një vëmendje më të plotë për mënyrën e menaxhimit dhe të përdorimit të tyre në dobi të popullsisë dhe shërbimeve që ato kërkojnë.

Sikurse theksuam në pjesën e skenarëve që parashikojnë ndryshimet e pritshme nga ndryshimet e klimës, rrjedha ujore e lumenjve është elementi që do të ketë ndikimin më të madh dhe në një reaktion zinxhir burimet e ujërave të ëmbla sipërfaqësore dhe nëntokësore do të jenë të ndikuara në mënyrë të pashmangshme. Indikatorit i reshjeve që do të ndryshojë me zvogëlim në sasi nga ndryshimet e pritshme të klimës do të sjellë ndikimin e tij në rrjedhën ujore të lumenjve dhe në përgjithësi në sasinë e ujërave të ëmbla në vend. Nga skenarët e përmendur vërehet se me zvogëlimin e sasisë së reshjeve deri në 18% deri në vitin 2100, sasia e rrjedhës ujore do të zvogëlohet deri në 66% të saj deri në vitin 2100. Këto shifra janë të frikshme për t’u menaxhuar nëse vërtet nuk merren parasysh dhe nëse nuk veprohet për të ulur efektet negative që ato ofrojnë në menaxhimin dhe përdorimin e burimeve ujore.

Natyrshëm lind pyetja: “Çfarë ndikohet nga këto ndryshime të klimës dhe si shfaqet ky ndikim?”

Le t’i përgjigjemi duke analizuar të gjithë përdoruesit e ujit.

Uji për njerëzit

Furnizimi me ujë i popullsisë në vendin tonë bëhet nëpërmjet shfrytëzimit të ujërave nëntokësore dhe ujërave të lumenjve dhe liqeneve. Ndikimi në burimet ujore nga NK është i dukshëm në zvogëlimin e reshjeve, të cilat në vitet e fundit janë në formën e shiut dhe të pakta në formën e dëborës, e shtrirë kjo më shumë në zonat e larta malore. Ky zvogëlim i reshjeve ka sjellë zvogëlim të sasisë së ujit në lumenj dhe liqene si dhe një furnizim më të vogël të ujërave nëntokësore nga uji sipërfaqësor.

Ujë për mjedisin

Uji për mjedisin është uji i lumenjve dhe liqeneve që ndihmon në krijimin e ekosistemeve dhe që i jep jetë gjallesave të tyre. Ujërat e lumenjve janë të ndikuar nga ndryshimet e klimës për sa kohë ato varen nga reshjet e shiut dhe dëborës, të cilat sipas ciklit të ujit në natyrë janë furnizuesit kryesorë të tyre. Me zvogëlimin e sasisë së reshjeve (shiut apo borës) këto rrjedha ujore janë në rrezik të humbjes së prurjes së tyre dhe në zinxhir japin efekte negative si në biodiversitetin e ekosistemit, ku ato rrjedhin, ashtu dhe në kushtet e jetesës së gjallesave që jetojnë në këto ujëra.

Një rrezik i lartë i këtyre rrjedhave ujore janë dhe vetë njerëzit me krijimin e digave në këto rrjedha apo me devijimin e rrjedhës natyrore të tyre duke i futur në tunele dhe tubacione për qëllime përdorimi për bujqësinë apo për prodhimin e energjisë. Efektet negative të fragmentimit dhe devijimit të rrjedhave e ndejnë të gjitha speciet dhe habitatet ku ato jetojnë si dhe me mikroklimën që ato krijojnë. Ndryshimet në rrjedhë reflektohen në ndryshimet e specieve, fragmentimin ose tjetërsimin e habitateve si dhe në krijimin e një biodiversiteti me natyrë të ndryshme që i përshtatet kushteve të reja të mikroklimës dhe sasisë së prurjeve në lumenj.

Rritja e nivelit të detit është një tjetër efekt i ndryshimeve klimatike me një projeksion rritje mesatarisht prej 49 cm deri në vitin 2100. Në zonën bregdetare, erozioni është një dukuri e njohur dhe së bashku me efektet e dinamikës së valëve, ka të ngjarë të çojë në një tërheqje të bregdetit (figura 5).

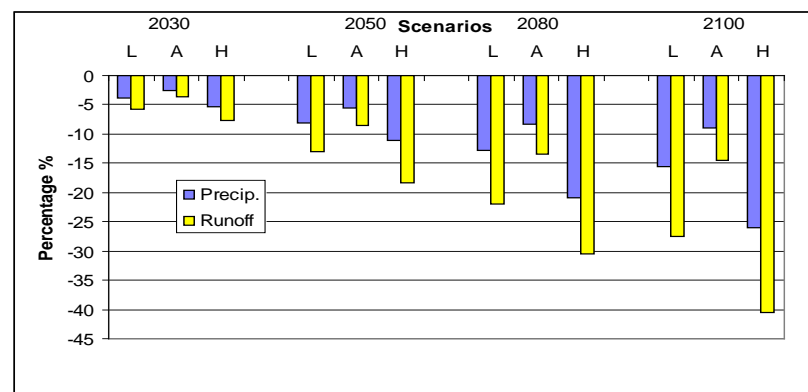

Figure 5. Paraqitja grafike e ndryshimeve në reshje dhe rrjedhje.

Sipërfaqja e tokës që mund të preket nga rritja e nivelit të detit dhe erozioni bregdetar, nga vitet 2030 në 2100, shkon nga 520 ha në 5350 ha, respektivisht. Ligatinat ekzistuese, lagunat dhe zona e thatë e tokës do të preken gjithashtu shumë (Figura 6).

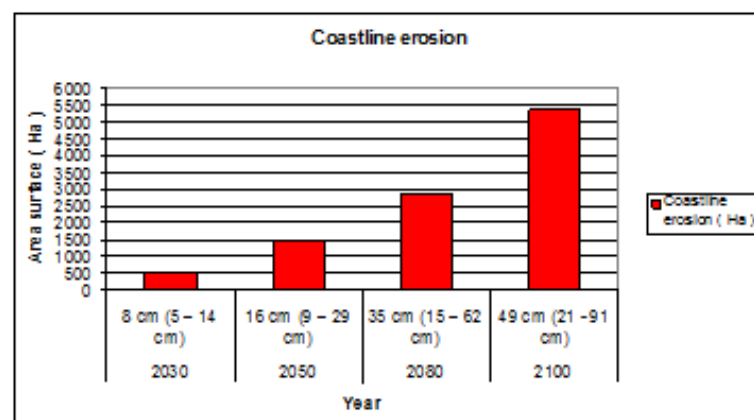

Figure 6 grafiku i humbjes së sipërfaqes bregdetare sipas skenarëve të rritjes së nivelit të detit

Si përfundim, me përshpejtimin e konsiderueshëm të rritjes së nivelit të detit, ka të ngjarë që ligatinat të humbasin, dhe kjo mund të zbutet si efekt vetëm nëse ata mund të jenë në gjendje të spostohen në brendësi, gjë e cila aktualisht nuk është e mundur pasi vija bregdetare mbahet artificialisht. Zona e ligatinave e konvertuar në ujë të hapur do të jetë shumë më e madhe se zona e tokës së thatë e konvertuar në ligatinë.

Ujë për bujqësinë

Uji për bujqësinë është uji që përdoret direkt nga lumenjtë dhe liqenet për qëllimet e bujqësisë si vaditje, krijimin e rezervuarëve për bujqësinë dhe blegtorinë, uji që nevojitet në ligatina për shpendët, etj. Këto sasi të ujit janë të lidhura me sasinë e rrjedhës ujore në lumenj dhe nivelet e liqeneve dhe rezervuarëve. Zvogëlimi i ujit në rrjedhën e lumenjve sjell dhe zvogëlimin e mundësisë për plotësimin e kërkesës për ujë të bimëve dhe sjell rritjen e mundësisë për ndotje të këtyre ujërave për shkak të thatësirave dhe ngjarjeve ekstreme të reshjeve të rrëmbyera që shkaktojnë përmbajtje të tokave bujqësore dhe shpëlarje të tyre duke marrë me vete mbetjet e plehrave kimike që ato kanë kapur apo duke shkaktuar erozion të tyre dhe kalimin e kimikateve dhe dheut në rrjedhat lumore apo në liqenet dhe rezervuarët. Prishja e cilësisë ujërave rrezikon përdorimin e mëtejshëm të këtyre burimeve ujore për bujqësinë.

Shpyllëzimet në zonat malore i japin mundësi ndotjes së ujërave të lumenjve për shkak të erozionit në faqet e maleve dhe kodrave. Shpyllëzimi është një nga faktorët, i cili ndihmon procesin e erozionit të tokës dhe që ndikon në buxhetet e sedimenteve, në bujqësi dhe në shëndetin e ekosistemit.

Ujë për industrinë

Uji gjen përdorim në industri duke u bërë pjesë e proceseve në prodhimet e ndryshme të industrisë ushqimore dhe tekstile, prodhimi dhe përpunimi i mineraleve si dhe në një nga fushat më të rëndësishme të industrisë që është prodhimi i energjisë elektrike nga burimet hidrike. Industria e prodhimit të energjisë elektrike, me ndërtimin e digave apo devijimet e rrjedhave ujore në tunele dhe tubacione do të sillte ndryshime në fragmentimin e habitateve, ndryshimin e biodiversitetit, humbjen e specieve ujore, ndryshimin e kushteve të jetesës së specieve në rrjedhat ujore duke sjellë kështu dëmtime në ekosistemet natyrore që do t'i amplifikoheshin ndikimeve të ndryshimeve të klimës me pakësimin e rrjedhës ujore të lumenjve.

6.4. Ndikimet e ndryshimeve të klimës në cilësinë e ajrit dhe emetimin e gazeve serrë

Ndotja e ajrit është një problem sinjifikant që lidhet me shëndetin publik dhe mjedisin. Burimi kryesor i ndotjes është transporti rrugor. Në vendin tone transporti kontribuon me 44%-60% në shkarkimet në ajër dhe emetimin e gazeve me efekt serre.

Sikurse është vlerësuar në studime të ndryshme, ndryshimet klimatike dhe cilësia e ajrit janë të ndikuara nga të njëjtat burime të ndotjes, sikurse është sektori i transportit. Adresimi i çështjeve që lidhen me këtë sektor, ndikon njëkohësisht në reduktim të gazeve me efekt serre dhe uljen e ndotjes së ajrit të mjedisit. Ndikimi social i ndotjes së ajrit lidhet me:

- Humbje të ditëve të punës, kosto në shëndet, dëmtim të pasurisë, reduktim të kulturave bujqësore, humbje e të ardhurave nga turizmi; dëmtim në zhvillimin mendor të fëmijëve për shkak të toksikimit;
 - Kostoja e ndotjes urbane të ajrit është vlerësuar të jete:
 - 2% e GDP në vendet e zhvilluara dhe me shume se 5% në vendet në zhvillim
 - 4 deri në 6 % e të ardhurave urbane në vendet në zhvillim
 - 2 - 5 % të vdekjeve në qytetet e vendeve në zhvillim i dedikohet ekspozimit ndaj niveleve të larta të grimcave të imta PM10.
- Rritja e shkarkimit të gazeve nga automjetet në atmosferë sjell ndikim negativ në mjedis:
- Krijimin e shiut acid për shkak të veprimit të gazeve të azotit NOx dhe gazeve të squfurit SOx me ujin e shiut, duke ndikuar në eutrofikimin e ujerave sipërfaqësore, humbjen e gjallesave, dëmtimin e pyjeve, dëmtimin e monumenteve të kulturës (gërryerjen e tyre) etj.
 - Hollimi i shtresës së ozonit, duke mundësuar rritjen e depërtimit të rrezeve ultraviolette tek njerëzit, bimët dhe kafshët
 - Ndryshimet klimatike dhe ngrohjen globale për shkak të rritjes së emetimit të gazeve serrë të CO2 në atmosferë.

7. Politikat që rekomandohen

Vizioni i këtij Dokumenti Politikash është krijimi i mekanizmave me anë të të cilave përmirësohen, zhvillohen dhe zbatohen strategjitë që zbusin, përbalhin dhe shfrytëzojnë pasojat e ndryshimeve klimatike. Kjo do të arrihet nëpërmjet ofrimit të rekomandimeve për të përfshirë problemin e ndryshimeve klimatike në kuadrin kombëtar të politikave dhe planifikimit. Integrimi i vërejtjeve për ndryshimet klimatike në kuadrin kombëtar të planifikimit dhe politikave do të ofrojë mjedisin e duhur për të mbështetur veprimet përshtatëse në nivele të ndryshme.

Mbështetur mbi rekomandimet që kanë dhënë OMSHC gjatë takimeve tematike dhe nga analiza e situatës konkrete në lidhje me prezencën e ndryshimeve të klimës dhe me ndikimet e tyre në zhvillimin ekonomik dhe shoqëror të vendit, janë propozuar Politikat kryesore me karakter strategjik për t'u integruar në strategjitë dhe planet kombëtare, si dhe për t'u bërë pjesë e angazhimeve të qeverisë për të realizuar traqetin kryesor të shprehur në Kontributin Kombëtar të Pikësnuar për Shqipërinë.

7.1. Strategjitë e politikave

Më poshtë jepen renditura shtatë strategjitë e politikave që rekomandohen për zbatim. Secila strategji politikash në vetvete është e renditur me një përmbledhje të logjikës mbështetëse.

Strategjia e politikave 1

Hartimi i strategjisë kombëtare për ndryshimet klimatike dhe përfshirja në mënyrë integrale e masave zbutëse dhe përshtatëse ndaj ndryshimeve klimatike në Strategjinë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim (SKZHI).

Ky veprim ofron një sinjal të qartë në nivel kombëtar dhe politik, si dhe për partnerët ndërkombëtarë për zhvillim, se Shqipëria e pranon rëndësinë e sfidës ndaj ndryshimeve klimatike dhe natyrën ndërsektoriale të ndikimeve të ndryshimeve klimatike në të gjithë sektorët. Përfshirja në SKZHI është një angazhim i plotë i qeverisë shqiptare ndaj përfaqësuesve klimatike në të gjithë sektorët. Përfshirja në SKZHI është një angazhim i plotë i qeverisë shqiptare ndaj përfaqësuesve klimatike në të gjithë sektorët. Përfshirja në SKZHI është një angazhim i plotë i qeverisë shqiptare ndaj përfaqësuesve klimatike në të gjithë sektorët. Përfshirja në SKZHI është një angazhim i plotë i qeverisë shqiptare ndaj përfaqësuesve klimatike në të gjithë sektorët.

Strategjia e politikave 2

Përfshirja e prioriteteve dhe politikave strategjike specifike që kanë për qëllim të mbështesin zbutjen dhe përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike në Strategjinë Ndërsektoriale të Mjedisit (pjesë integrale e SKZHI-së). Strategjia e Ndërsektoriale e Mjedisit duhet të zbatohet politika thelbësore për veprimet ndaj ndryshimeve klimatike, siç parashtrihen në SKZHI.

Përfshirja e prioriteteve dhe politikave specifike për të mbështetur angazhimin ndaj çështjeve të NK përbën kuadrin për punën më të detajuar në vijim që do të ndërmerret nga Ministria e Mjedisit për të zhvilluar veprimet specifike për arritjen e qëllimeve dhe të objektivave. Këtë tip përfaqëseje Ministria e Mjedisit duhet ta fillojë me hartimin e Strategjisë për Sektorin e Mjedisit mbështetur në punën ekzistuese të ndërmarrë nga qeveria shqiptare duke marrë në konsideratë procesin e integritet në BE.

Integrimi i vërejtjeve të përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike në Strategjinë e Mjedisit do të sigurojë mekanizmin për zbatimin e prioriteteve të masave të zbutjes/përshtatjes të përcaktuara në planin e veprimit për ndryshimet klimatike. E thënë ndryshe, ai do të ofrojë drejtimin strategjik për veprimet ndaj ndryshimeve klimatike në Shqipëri.

Strategjia e politikave 3

Garantimi që Strategjia Ndërsektoriale e Mjedisit të përfshijë masa specifike për zbutjen/përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike dhe prioritete për miratimin dhe përfshirjen e tyre në strategjitë e sektorëve të tjerë.

Sektorët e bujqësisë, transportit, energjisë, shëndetësisë, turizmit, arsimit dhe shërbimeve sociale janë sektorët kryesorë që duhet të konsiderojnë mjedisin si një çështje ndërsektoriale. Është e detyrueshme që këta sektorë të marrin gjithashtu në konsideratë prioritetet e veprimeve të zbutjes/përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike. Si rrjedhojë,

duhet të jenë në dispozicion strategjitë përkatëse të përshtatjes për çdo sektor gjë që kërkon që ministrinë përgjegjëse që lidhen me to duhet të hartojnë strategjitë sektoriale ndaj NK. Grupi Ndërinstitucional i Punës për Mjedisin (i kryesuar nga Ministri i Mjedisit) duhet të bashkëpunojë ngushtë me çdo përfaqësues sektorial të hartimit të SKZHI-së për të garantuar përfshirjen e duhur të elementeve të përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike në secilën strategji sektori.

Strategjia e politikave 4

Garantimi i krijimit të Fondit për Mjedisin si mjet kryesor për arritjen e përfshirjes së masave zbutëse/përshtatëse ndaj ndikimeve të NK në buxhetin e parashikuar nga qeveria për mjedisin dhe sektorëve ekonomikë që ndihmojnë në ruajtjen dhe mbrojtjen e mjedisit.

Për të përballuar sfidën e NK është e domosdoshme krijimi i fondit të mjedisit në buxhetin e qeverisë. Ky fond do të lehtësojë hartimin dhe zbatimin e projekteve mjedisore që kanë si qëllim zbatimin e kuadrit ligjor që lidhet me NK si dhe të kanalizojë buxhetet e sektorëve të tjerë të ekonomisë që ndikojnë në përmirësimin e mjedisit dhe të shmangies/zbutjes së ndikimeve të NK në zhvillimin e qëndrueshëm. Përmirësimi i koordinimit, komunikimit dhe efikasitetit të veprimeve dhe përdorimit të fondeve përkatëse do të çojë në zbatim konkret dhe me efektivitet të masave zbutëse/përshtatëse ndaj NK.

Strategjia e politikave 5

Garantimi i mjeteve kryesore për arritjen e targeteve të reduktimit të GES dhe për zbatimin e masave zbutëse/përshtatëse nëpërmjet indikatorëve të qëndrueshëm që duhet të aplikohen në planet e zhvillimit mjedisor dhe sektorial. Hartimi i strategjive dhe planeve strategjike ndihmon në krijimin e piketave ku mbështeten planet zhvillimore të ekonomisë dhe sektorëve të saj duke përgatitur plane veprimi konkrete për të angazhuar mjete dhe fonde në shërbim të tyre. Faza e planifikimit e shndërron politikën e nivelit të lartë në plane veprimi dhe në buxhete operacionale. Mjete të tilla si Vlerësimi Strategjik I Mjedisit, Vlerësimi I Kapaciteteve Mbajtëse, Vlerësimi I ndikimit në Mjedis, Planifikimi I territorit janë mjete të rëndësishme në përcaktimin konkret të masave zbutëse/përshtatëse ndaj NK. Nëse nuk I identifikon drejt indikatorët e qëndrueshmërisë ekonomike dhe nuk përcakton kritere të qarta të vlerësimit të tyre, nuk mund të bësh planifikime mjedisore të qëndrueshme dhe afatgjata. Indikatorët e vlerësimit dhe monitorimi i zbatimit të tyre janë guri i suksesit për një politikë strategjike afatgjatë dhe me vizion të gjerë. Planifikimi brenda një kuadri rregullator ligjor i mirë përcaktuar garanton qëndrueshmëri të secilit aktivitet ekonomik në bashkë ekzistencë harmonike me aktivitetet e tjera në një mjedis të ruajtur mirë.

Strategjia e politikave 6

Përcaktimi i indikatorëve nxitës për futjen e mjeteve miqësore me mjedisin të transportit publik dhe privat duke ofruar kushte lehtësuese për blerjen dhe përdorimin e tyre nga komuniteti si dhe nxitjen e nismave promjedisore për të reduktuar emetimet e GES dhe rritur cilësinë e ajrit.

Përdorimi i mjeteve të transportit publik dhe privat që përdorin biokarburante ose kanë shkallë të ulët të emetimeve të gazeve duhet të nxitet nëpërmjet krijimit të kushteve lehtësuese për blerjen dhe përdorimin e tyre. E thënë ndryshe nxitja e futjes së makinave dhe mjeteve të transportit me shkallë të ulët të emetimeve të gazeve duhet stimuluar si në taksat doganore ashtu dhe në figuracionet dhe taksat e transportit. Ulja e reduktimeve të GES duhet arritur nëpërmjet nxitjes së përdorimit të mjeteve miqësore me mjedisin dhe duke shmangur përdorimin e mjeteve të amortizuara dhe me emetime të larta të gazeve. Këto masa janë zbutëse të efekteve të NK në cilësinë e ajrit dhe si rrjedhojë dhe në cilësinë e jetës dhe të shëndetit të popullsisë.

Strategjia e politikave 7

Krijimi i një grupi teknik pune për ndryshimet klimatike, në mbështetje të Grupit të Punës për Mjedisin. Aktualisht nuk ka asnjë grup kontakti që të koordinojë çështjet e ndryshimeve klimatike në qeverisjen kombëtare (zbutjen dhe përshtatjen) ose që të mbështesë veprimet në nivel rajonal dhe global. Veprimet ndaj ndryshimeve klimatike ndërmerren në mënyrë të posaçme në bazë projektesh. Si rrjedhojë, pranohet nevoja se duhet të rritet koordinimi midis rajoneve të vendit dhe sektorëve. Kjo mund të arrihet duke krijuar një Grup Teknik Pune për ndryshimet klimatike.

Grupi i Punës ka një sërë detyrash, duke përfshirë përgatitjen e Strategjisë për Sektorin e Mjedisit si pjesë të SKZHI-së. Grupi i punës mund të formojë grupe teknike pune sipas nevojës me ekspertë në nivel drejtorësh brenda ministrive dhe institucioneve.

Grupi teknik i punës duhet të përbëhet nga anëtarë nga ministrinë kryesore, institucionet akademike dhe kërkimore, organizatat joqeveritare (OJQ) dhe nga përfaqësues të qeverive në nivel komune dhe rajoni. Grupi do të japë: informacione teknike në zhvillimin e planeve të veprimit për ndryshimet klimatike (sipas Strategjisë së politikave 2), si dhe informacione teknike për proceset e menaxhimit në nivel vendor në mënyrë që të sigurohen zbatimet e masave zbutëse/përshtatëse nëpërmjet hartimit të projekteve nga qeverisja në nivel vendor dhe agjencitë e tjera (d.m.th. qeveria qendrore dhe agjencitë donatore).

Ka një sërë kërkesash me prioritet të lartë për menaxhimin e mjedisit në Shqipëri, ku midis të tjerash përfshihen cilësia e ujit, menaxhimi i mbetjeve të ngurta dhe ndotja e ajrit. Ndryshimet klimatike janë një prej çështjeve të shumta që duhet të trajtojë grupi i punës për mjedisin. Prandaj, për të garantuar fokusimin dhe trajtimin e duhur të çështjeve të ndryshimeve klimatike nevojitet ngritja e një grupi teknik pune që të fokusohet vetëm mbi këtë çështje. Gjithashtu, duhet pranuar se prioritetet e afërta për ndryshimet klimatike mbizotërohen nga kërkesat për zbutje dhe ekziston nevoja për të garantuar një fokusim më të madh në çështjet për përshtatjen. Kjo strategji politikash është bërë duke marrë në konsideratë funksionimin e rregullt të grupit të punës për mjedisin dhe që ai të përbëjë themelin për krijimin e grupit të teknik të punës për ndryshimet klimatike.

Strategjia e politikave 8

Hartimi dhe zbatimi i strategjive dhe planeve të masave zbutëse/përshtatëse ndaj ndryshimeve të klimës në sektorin e menaxhimit të pyjeve si burimin kryesor të uljes të emetimeve të gazeve serrë.

Në kushtet e deritanishme nuk ka ende një strategji për integrimin e çështjeve të NK në sektorin e menaxhimit të pyjeve. Duke i quajtur si “magazinat e CO₂” pyjet kërkojnë një vëmendje të veçantë në qasjen ndaj çështjeve të NK. Menaxhimi me kriteret e prerjeve dhe i mbjelljeve të pyjeve do të sjellë një përmirësim në situatën e emetimeve të GES sidomos të CO₂. Përsa kohë nuk kemi një strategji të menaxhimit të sektorit të pyjeve ku të jenë integruar çështjet e NK dhe masat zbutëse/përshtatëse ndaj ndikimeve të tyre nuk do të kemi mundësi të mirëmenaxhojmë emetimet e GES dhe do të përballemi me situata që i përkeqësojnë ndikimet e NK në sektorët e ekonomisë (bujqësi, shëndetësi, mjedis).

Strategjia e politikave 9

Hartimi dhe zbatimi i strategjive dhe planeve për menaxhimin e integruar të burimeve ujore si pasuri kombëtare dhe si elementi që rrezikon nga ndikimet dhe pasojat e ndryshimeve të klimës.

Kuadri ligjor për menaxhimin e integruar të burimeve ujore është ende i paplotësuar me aktet nënligjore të saj të cilat duhet t’i japin më shumë përparësi qasjes së çështjeve të NK në to. Hartimi i strategjisë kombëtare për menaxhimin e burimeve ujore duhet të përfshijë në të në mënyrë integrale çështjet e NK dhe masat zbutëse/përshtatëse ndaj ndikimeve të tyre. Integrimi në planet e menaxhimit të baseneve të çështjeve të NK dhe masave ndaj ndikimeve të tyre do të sjellë vendimmarrje të bazuar në të dhëna teknike menaxheriale duke ndikuar në menaxhimin efektiv të burimeve ujore.

Strategjia e politikave 10

Vazhdimi i marrëdhënieve të ngushta të punës me vendet fqinje dhe organizatat rajonale për të shtuar përvojat në zhvillimin e sistemeve të menaxhimit të integruar me qëllim trajtimin e sfidave të përbashkëta të përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike.

Ndërmarrja e veprimeve për rritjen e bashkëpunimit për ndryshimet klimatike, duke përfshirë dhe bashkëpunimin e vendosur nën procesin rajonal për zbutjen ndaj ndikimeve të klimës. Mësimet e nxjerra nga bashkëpunimi rajonal për zbutjen ndaj ndikimeve të klimës mund të shfrytëzohen për të mbështetur bashkëpunimin rajonal për përshtatjen ndaj klimës.

⁴http://www.dsd.gov.al/dsd/The_NSDI_Results_Based_Monitoring_System_434_2.php

Është bërë një punë e konsiderueshme në rajonin e Mesdheut për përshtatjen ndaj klimës që mund të shfrytëzohet për të shkëmbyer eksperiencat ndërmjet vendeve të BE-së në Mesdheun verior dhe jugor (duke përfshirë Shqipërinë). Këto mësimë janë përshtatur për të hartuar protokolle të përbashkëta me fokus në menaxhimin e zonave bregdetare, i cili ka mundur veprimet e përbashkëta që janë në të njëjtën linjë me kërkesat e BE-së, ndërkohë që marrin në konsideratë kapacitetet e ndryshme kombëtare. Dymbëdhjetë vende anëtare të BE-së kanë përfunduar strategjitë për ndryshimet klimatike dhe përvojat e tyre mund të shfrytëzohen për të mbështetur veprimet në Shqipëri.

Është e rëndësishme që të bëhet monitorimi dhe vlerësimi i rregullt i efikasitetit të Strategjive të Politikave në arritjen e objektivit për përshtatjen efikase ndaj ndryshimeve klimatike. Ka shumë struktura të ndryshme për të bërë monitorimin dhe vlerësimin. Mekanizmi i monitorimit bazuar në rezultate është miratuar nëpërmjet Urdhrit të Kryeministrit, Nr.139 (datë 01.07.2010) për të monitoruar zbatimin e SKZHI-së. Ky mekanizëm është zhvilluar “për të përmirësuar sistemin ekzistues të monitorimit, duke realizuar një raportim realist që identifikon dobësitë dhe problematikat. Përveç kësaj, mekanizmi i monitorimit të bazuar në rezultate thekson: (i) ku dhe kur ka problem në zbatimin e strategjive sektoriale, dhe (ii) si t’i jepet zgjidhje problemeve të zbatimit.

Mekanizmi i monitorimit të bazuar në rezultate (RBM) mund të përdoret për të vlerësuar progresin e zbatimit të strategjive të përshtatjes siç është shprehur në Strategjitë Sektoriale dhe Strategjinë Ndërsektoriale të Mjedisit të SKZHI-së. RBM-ja është procesi i grumbullimit dhe analizës së informacionit për të krahasuar ecurinë e zbatimit të një projekti, programi ose politike kundrejt rezultateve të parashikuara. Monitorimi fokusohet në ndjekjen e progresit kundrejt arritjes së objektivave specifike të vendosura paraprakisht, ndërkohë që vlerësimi e shqyrton më tej ndërhyrjen, duke marrë parasysh jo vetëm progresin kundrejt objektivave të deklaruara, por gjithashtu edhe arsyen që qëndron pas iniciativës dhe pasojave të saj. Të dyja këto elemente nevojiten për të menaxhuar më mirë politikat, programet dhe projektet (IPDET, nuk ka datë).

Prandaj, është e domosdoshme që treguesit përkatës për vlerësimin e progresit në drejtim të objektivave për klimën, për shembull, rritja e kapaciteteve për vlerësimin e ndikimeve nga klima, të përfshihen që brenda Matricave të Vlerësimit të Rezultateve për Mjedisin dhe në Strategjitë e tjera Sektoriale të SKZHI-së (Banka Botërore 2010).

Referencat dhe literatura

INTEGRIMI I NDRYSHIMEVE KLIMATIKE

Çështjet e politika në lidhje me integrimin e ndryshimeve klimatike

- Dalal-Clayton, B. and S. Bass (2009). A guide to environmental mainstreaming: Part 2: A selection of key approaches. London, International Institute for Environment and Development: 72 pp. <http://www.environmental-mainstreaming.org/documents/Guide%20to%20EM%20%28Part%20%29%20DRAFT%20%20Jan%2009.pdf>
- Economics of Climate Adaptation Working Group (2009). ‘Shaping Climate-Resilient Development: A Framework for Decision-Making’. A Report of the Economics of Climate Adaptation Working Group, pp 164. http://www.mckinseyonsociety.com/downloads/reports/Economic-Development/ECA_Shaping_Climate%20Resilient_Development.pdf
- King, P. (2010). Mainstreaming climate change into national development planning: A training manual, South Pacific Regional Environment Programme: 27 pp. http://www.sprep.org/att/publication/000848_Mainstreaming_Training_Module_PACC_Project.pdf
- Mickwitz, P., P. Kivimaa, et al. (2007). Mainstreaming climate policy and policy coherence, Prime Minister’s Office: 75 pp. http://www.peer.eu/fileadmin/user_upload/publications/PEER_Report2.pdf
- Mickwitz, P., A. Francisco, et al. (2009). Climate policy integration, coherence, and governance. PEER Report 2. Helsinki, Partnership for European Environmental Research: 96 pp. http://www.peer.eu/fileadmin/user_upload/publications/PEER_Report2.pdf
- Munasinghe, M. (2002). Analysing the nexus of sustainable development and climate change: An overview, OECD/Munasinghe Institute for Development: 53 pp. <http://www.oecd.org/dataoecd/32/54/2510070.pdf>
- OECD (2009). Integrating climate change into development cooperation, Organization for Economic Cooperation and Development (OECD): 190 pp. <http://www.oecd.org/dataoecd/0/9/43652123.pdf>
- Schalatek, L. (2009). Gender and climate finance: Double mainstreaming for sustainable development. Washington, D.C., Heinrich Böll Stiftung: The Green Political Foundation: 29 pp. http://www.uneca.org/acpc/resources/Gender-and-climate-change/DoubleMainstreaming_Final.pdf
- Soltau, F. (2006). Climate change and sustainable development: Understanding the linkages, Natural Resources Forum (30): 253-255. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1477-8947.2006.00125.x/pdf>
- UNPEI (2007). Guidance note on mainstreaming environment into national development planning. Nairobi, UN Poverty-Environment Initiative: 8 pp. <http://www.unpei.org/PDF/Guidance-Note-Mainstreaming-eng.pdf>
- UNPEI (2008). Environment, climate change and the MDGs: Reshaping the development agenda. Nairobi, UNDP, UNEP: 8 pp. <http://www.unpei.org/PDF/Success-stories-for-MDG-side-event.pdf>

INTEGRIMI I NDRYSHIMEVE KLIMATIKE NE NIVEL SEKTORIAL

Bujqësia

- Chakeredza, S., A. B. Temu, et al. (2009). Mainstreaming climate change into agricultural education: Challenges and perspectives. Nairobi, ICRAF: 30 pp.
- http://www.careclimatechange.org/cvca/CARE_CVCAHandbook.pdf
- Prabhakar, SVRK (2009/08). Mainstreaming Climate Change Adaptation in Agriculture and Water Sectors: Current Status, Issues and Challenges in the Asia Region. In Inception Workshop on Mainstreaming Adaptation to Climate Change in Agriculture and Water Sectors 10-11 August 2009, Ballroom 2, Corus Hotel, Kuala Lumpur, Malaysia, 10-11 August 2009. Kuala Lumpur, Malaysia. <http://enviroscope.iges.or.jp/modules/envirolib/view.php?docid=2612>
- Prabhakar, SVRK; Ancha, Srinivasan (2010/07). Metrics for Mainstreaming Adaptation in Agriculture Sector. In Climate Change and Food Security in South Asia, edited by Rattan Lal; Mannava V.K. Sivakumar; S.M.A. Faiz; A.H.M. Mustafizur Rahman and Khandakar R. Islam. 440. USA. Ohio State University, World Meteorological Organization, and Springer Ltd. http://www.iges.or.jp/en/cp/pdf/activity20091022/Session_7_1_Prabhakar.pdf
- WB (2010a). Identify and engage institutions. Mainstreaming adaptation to climate change in agriculture and natural resources management projects. Washington, D.C., Climate Change for Development Professionals: 20 pp. <http://beta.worldbank.org/climatechange/content/note-1-identify-and-engage-key-national-institutions>
- WB (2010b). Mainstreaming adaptation to climate change in agriculture and natural resources management projects. Washington, D.C., World Bank. <http://climatechange.worldbank.org/climatechange/content/mainstreaming-adaptation-climate-change-agriculture-and-natural-resources-management-project>

Uji

- GEF World Bank Project (2011) Morocco-Integrating Climate Change in Development Planning and Disaster Prevention to Increase Resilience of Agricultural and Water Sectors. Washington D.C. <http://www.thegef.org/gef/node/4285>

Sigurimi i ushqimit

- Lobell, D., M.B. Burke, C. Tebaldi, M.D. Mastrandrea, W.P. Falcon, and R.L. Naylor (2008). Prioritizing Climate Change Adaptation Needs for Food Security in 2030, Science, vol. 319, no. 5863, pp. 607- 610. http://iis-db.stanford.edu/pubs/22099/science_policy_brief.pdf
Zonat bregdetare
- Agrawala, S., A. Moehner, M. El Raey, D. Conway, M. van Aalst, M. Hagenstad and J. Smith (2004). Development and Climate Change In Egypt: Focus on Coastal Resources and the Nile. Organization for Economic Co-operation and Development: 68 pp. <http://www.oecd.org/dataoecd/57/4/33330510.pdf>

PARIS 2015

UN CLIMATE CHANGE CONFERENCE

COP21·CMP11

DOKUMENT I POLITIKAVE

Rrugëtimi drejt Parisit 2015

“për integrimin e çështjeve të NK në politikat dhe dokumentet strategjike të vendit”

Një sintezë e mësimave të nxjerra nga tematikat e përzgjedhura për të udhëhequr rekomandimet e politikave kombëtare për integrimin e përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike

